

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

2

# Radio biuletenis

250

1990-02-22

2.

"Amerikos balsas"Pranešimai

/vasario 23 - 6.15/

Amerikos valstybės sekretorius Beikeris pareiškė protestą dėl Maskvos atsisakymo išduoti vizas JAV kongresmenų delegacijai, kuri ketino stebėti šį šeštadienį Lietuvoje vykstančius rinkimus. Pasak Beikerio, Sovietų Sąjungos akcija nesiderina su gerėjančiais Maskvos ir Vašingtono santykiais. Maskva nurodė, jog kongresmenai nebuvo oficialiai pakviesti Sovietų vyriausybės. Juos kvietė Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis.

x

/vasario 22 - 20.30/

Vakar per įprastinį susitikimą su korespondentais Amerikos valstybės departamento spaudos atstovė Margaret Tatvailer pranešė, kad gautas oficialus Sovietų Sąjungos pranešimas, jog 4 kongresmenams, norintiems aplankyti Lietuvą Sąjūdžio kvietimu, neišduodamos vizos. Pasak jos, oficialiame pranešime sakoma, jog sprendimas padarytas remiantis TSRS Aukščiausiosios Tarybos prašymu. Valstybės departamento atstovė išreiškė apgailestavimą dėl Sovietų Sąjungos sprendimo: "Apgailestaujame šį sprendimą. Mūsų ambasadorius Metlokas iškėlė šį klausimą Maskvoje. Sovietų atsisakymas išduoti vizas nesiderina su įprastais plačios apimties kontaktais tarp abiejų šalių parlamentarų", - pareiškė valstybės departamento atstovė Margaret Tatvailer.

Kaip praneša Lietuvos informacijos centras, JAV valstybės sekretorius Džeimsas Beikeris pasiuntęs griežtą protestą Sovietų užsienio reika-

3.

lų ministrui Eduardui Ševardnadzei. Šiandien valstybės sekretorius, kaip manoma, šiuo reikalu iškvies Sovietų ambasadorių Vašingtone Dubininą.

x

"Laisvosios Europos"

radijas

/vasario 22 - 19.00/

Spaudos agentūra "Novosti" teigia, kad TSKP gali skilti į kelias partijas, jei iki birželio mėnesį numatomo komunistų suvažiavimo nebus susitarta dėl partiečių darnos. Nurodoma, kad, Maskvos komunistų nuomone, TSKP CK pernelyg vėlai ir neryžtingai sutiko bendradarbiauti su neformalio-  
mis politikos grupėmis. Maskvos komunistai perei-  
tą penktadienį savo susirinkime sakė, kad TSKP  
turi greičiau persitvarkyti, negu siūlo CK, nes  
priešingu atveju ji praras vadovaujančią vaidmenį  
politikoje. Maskvos delegatai taip pat teigė, kad  
CK priimta TSKP suvažiavimo programa yra dekla-  
ratyvaus pobūdžio ir nenurodo aiškaus veikimo plano.  
Maskvos aukštosios partinės mokyklos rektorius pa-  
reiškė susirinkime, kad CK šį mėnesį rodė savo ri-  
botumą ir niekas nesitikėjo, kad jis priims kons-  
truktivių sprendimų. Pasak spaudos agentūros "No-  
vosti", tokį pareiškimą susirinkimo dalyviai su-  
tiko mirtina tylą ir niekas neplojo.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 23 - 6.15/

Sovietų Sąjungos Kompartijos vadovybė krei-  
pėsi į šalies gyventojus prašydama, kad jie laikytųsi  
įstatymų ir vengtų chaoso, ruošiantis masinėms  
prodemokratinėms demonstracijoms šį sekmadienį.  
Kompartijos CK paragino nepaisyti tų žmonių, kurie

4.

kursto konfliktus ir tautinę nesantaiką. Taip pat raginama remti persitvarkymą. Valdžios atstovai išreiškė susirūpinimą, kad sekmadienį visoje šalyje numatytos demonstracijos gali tapti smurtingos.

x

/vasario 22 - 20.30/

Vakarų naujienų agentūros praneša, kad vakar buvo imtasi priemonių prieš du išžymius Sovietų tardytojus, tyrusius vyriausybės narių korupcijos bylą - Gdlianas ir Ivanovas pašalinti iš Komunistų partijos. Maskvos radijas pranešė, kad jie pašalinti už įstatymų laužymą ir partijos įstatų nesilaikymą. Roiterio naujienų agentūros nurodo, kad pernai įkurto Gdliano ir Ivanovo gynimo komiteto atstovas pasakė, kad komitetas protestuos, organizuodamas masinį partinių bilietų deginimą šį sekmadienį numatyto masinio mitingo Maskvoje metu.

Gdlianas ir Ivanovas nepaprastą populiarumą užsitarnavo sėkmingai išaiškinę kelių valdžios narių, įskaitant Brežnevo žentą Čiurbanovą, dalyvavimą korupcijos skandale Uzbekijoje. Pernai jie buvo nušalinti nuo stambios kyšininkavimo bylos tyrimo, kai paskelbė, kad su ja yra susijęs Politbiuro nario Jegoro Ligačiovo vardas. Prokuratūra juos kaltina neteisėtų tardymo priemonių naudojimu. Būdami deputatais, Gdlianas ir Ivanovas naudojęsi neliečiamybės tese. Tačiau Aukščiausioji Taryba yra paprašyta iš jų atimti šią teisę, kad tardytojus būtų galima patraukti į teisną.

x

/vasario 23 - 6.15/

Pranešama, jog Rumunijoje, Timišoaros mieste, vėl vyksta antivyriausybės demonstracijos. Šiame

5.

mieste pernai gruodžio mėnesį prasidėjo kruvina rumunų revoliucija, privedusi prie diktatoriaus Čaušesku nuvertimo. Prancūzų naujienų agentūra, remdamasi šaltiniais Tinišoaroje, pranešė, jog vakar mieste susirinko 8.000 manifestantų, skanduojančių antikomunistinius lozungus, nukreiptus prieš laikinąjį šalies prezidentą Ilijesku, kuris Čaušesku laikais buvo aukšto rango komunistas.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 23 - 6.15/

Albanijos vidaus reikalų ministras Stefanis, duodamas interviu dienraščiui "Zeri i popolit", pareiškė, jog Albanijoje yra mažiau kaip 4.000 kalinių, įskaitant 83 politinius kalinius, apkaltintus bandymu smurtiškomis priemonėmis nuversti vyriausybę. Jis paneigė pranešimus, kad Albanijos kalėjimuose yra iki 40.000 žmonių. Jis taip pat pareiškė, kad niekas nekalinamas dėl religinių įsitikinimų ar tikėjimo išpažinimo.

Albanijos vidaus reikalų ministras specifiskai paneigė tvirtinimus, kad šalies kalėjimuose yra laikomi tūkstančiai graikų kilmės gyventojų. Pasak jo, šiuo metu kalį 35 graikai, iš kurių nė vienas neapkaltintas rimtu politiniu nusikaltimu. Albanija yra likusi vienintelė totaliterinė šalis Europoje.

x

/vasario 22 - 20.30/

Vakarų Vokietija atmetė Lenkijos reikalavimą, kad ir ji tiesiogiai dalyvautų Vokietijų susivienijimo derybose. Vyriausybės atstovas pareiškė, kad su Lenkija bus tariamasi, tačiau derybose dalyvaus tik tai abi Vokietijos ir 4 valstybės - Antrojo pasaulinio karo sąjungininkės: JAV, Didžioji Britanija, Prancūzija ir Sovietų Sąjunga.

6.

Rytų Vokietija pasiūlė sujungti Rytų ir Vakarų Vokietijų ginkluotąsias pajėgas. Gynybos ministras pasiūlė, kad pajėgas sudarytų nedidelė pasienio milicija ir apie 150.000 lengvai ginkluotos sausumos kariuomenės.

x

/vasario 22 - 20.30/

Praeitą savaitę Rytų Vokietijoje, netoli Baltijos jūros krantų, prie Greifswaldo, buvo išjungtas vienas iš keturių atominės jėgainės blokų. Tai laikoma viena iš pirmųjų konkrečių abiejų Vokietijų susivienijimo apraiškų. Jėgainę patikrinę Vakarų Vokietijos specialistai rado, kad vieno iš keturių jėgainės reaktorių plieninis gaubtas susilpnėjęs. Todėl Bonos vyriausybė patarė Rytų Berlynui sovietinio tipo bloką kuo greičiau išjungti. Rytų Vokietijos valdžia nedelsdama taip ir padarė.

Abiejų Vokietijų atominės energijos pareigūnai nurodė, kad ir likusieji trys Greifswaldo atominės blokai galbūt netrukus irgi turės būti išjungti. Sutrikusio bloko remonto, kaštuojančio milijonus markių, didesnę dalį finansuos Vakarų Vokietija.

x

/vasario 23 - 6.15/

Pasaulinio banko prezidentas pažadėjo 5 milijardus dolerių paskolų Rytų Europos šalims, padedant joms pereiti iš komunistinės į laisvos rinkos ekonomiką. Jis nurodė, jog pusė tų paskolų bus skiriama Lenkijai. Prezidentas Varšuvoje taip pat pasirašė susitarimus dėl paskolų, iš viso siekiančių 360 milijonų dolerių, skiriamų Lenkijos pramonės vystymui ir žemės ūkio produktų eksportui. Pasaulinio banko prezidentas pareiškė,

7.

Jog finansinė parama Rytų Europos šalims nesumažins banko išsipareigojimų skurstenčioms šalims kituose pasaulio regionuose.

x

"Laisvosios Europos"

radijas

/vasario 22 - 19.00/

Popiežius Jonas Paulius II šiandien priėmė Romoje gyvenantį Ukrainos katalikų vadovą kardinolą Liubačivskį. Pasak bažnyčios informacijos šaltinių, popiežius ir kardinolas Liubačivskis aptars Ukrainos katalikų perspektyvas. Primenama, kad rusų ortodoksų dvasininkai skundėsi dėl Ukrainos katalikų veiksmų prieš rusų ortodoksus. Kardinolas Liubačivskis atmetė kai kuriuos kaltinimus ir ragino Ukrainos katalikus taikiai siekti savo teisių.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 22 - 20.30/

"Dėl JAV kongresmenų kelionės į Lietuvą"

Keturi JAV kongreso nariai tebėra Berlyne, kur laukia vizų, tikėdamiesi, kad Sovietų Sąjungos valdžios atstovai pakeis savo nutarimą neleisti amerikiečiams parlamentarams vykti į Lietuvą. Plačiau apie tai praneša mūsų specialus korespondentas Vilniuje Romas Sakadolskis.

Mes buvome ir nustebę, ir nusivylę sužinoję, kad mums vizos nebus išduotos, pareiškė Amerikos kongreso narys Ričardas Durbinas, demokratas iš Iljinojaus valstijos. Kalbėdamas telefonu iš viešbučio Vakarų Berlyne, amerikietis parlamentaras vakar naktį pareiškė, kad Maskvos elgesys sietinas su Vašingtono ilgamete laikysena nepripažinti Baltijos valstybių inkorporacijos į Sovietų Sąjungą: "Jau beveik pusė šimtmečio JAV laikosi nusistatymo nepripažinti Sovietų įvykdytos Lietuvos aneksijos. Mes šios pozicijos laikomės esant įvairiom sąlygom. Ir esu įsitikinęs, kad tai tęsytume ir toliau."

## 8.

sprendimu išbando JAV ryžtą nepripažinimo politikos atžvilgiu. Esame giliai įsitikinę, kad Lietuvos žmonės privalo turėti balsą ir teisę nuspręsti savo likimą".

Vakar Lietuvos Sąjūdžio pirmininkas Vytautas Landsbergis pasiuntė laišką JAV prezidentui Džordžui Bušui į Baltuosius rūmus, kuriame pareiškė, jog Maskvos poelgis esąs neprincipingas. "Mes protestuojame tebevykdomą Lietuvos suverenumo pažeidimą, - rašo Vytautas Landsbergis. - Mes prašome Jūsų, pone prezidente, taip pat protestuoti Sovietų Sąjungos poziciją, kurią laikome nusikaltimu prieš Lietuvą, tarptautinės teisės pažeidimu ir JAV ižeidimu".

Paklausiau kongresmeną Durbina, kaip jis apibūdintų Maskvos poelgį. "Aš viliauosi, kad profesorius Landsbergio laiškas prezidentui paskatins jį imtis visų įmanomų priemonių surasti išeitį iš šios padėties. Maskvos blokavimas kelia ypatingą nerimą todėl, kad JAV išduoda vizas tiems TSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatams, kurie nori atvykti į Ameriką ir stebėti tenykščius rinkimus. Taigi Maskvos poelgis nesiderina su gerąjančiais JAV-Sovietų Sąjungos santykiais", - sakė amerikietis parlamentaras.

Vakar, vasario 21 dieną, Lietuvos Sąjūdžio Seimo tarybos vardu pasiųsta telegrama TSRS Aukščiausiosiajai Tarybai ir Užsienio reikalų ministerijai. Pareikštas protestas dėl TSRS vyriausybės atsiskakymo leisti į Lietuvą atvykti Amerikos kongreso nariams. Ten rašoma: "Mūsų kvietimas ir jų atvykimas turėjo sustiprinti tarpusavio supratimą ir pasitikėjimą tarp šalių ir tautų. Priešinimasis tam yra priešinimasis persitvarkymui ir senojo mąstymo tarptautiniuose reikaluose apraiška", - rašoma Sąjūdžio vadovybės telegramoje.

9.

Pernakvoję Vakarų Berlyne, 4 amerikiečiai kongresmenai šiandien lankosi Rytų Berlyne. Dar nežinia, kiek ilgai jie pasiruošę laukti, ar Maskva pakeis savo nuomonę. Vakar telefonu kongresmenas Durbinas nurodė, kad, negavę vizų, jie šiandien bus priversti palyvarstyti savo tolesnį buvimą Berlyne.

Paprašytas įvertinti susidariusią padėtį, kongresmenas Durbinas pareiškė: "Visa tai labai primena šaltąjį karą. Daugelis mūsų vylėmės, kad nūdien, vadovaujant Michailui Gorbačioviui ir gerėjant santykiams tarp Amerikos ir Sovietų Sąjungos, toks poelgis būtų praeities liekana. Kai kas manė, kad artėja laikas, kada bus galima paglostyti sovietinę mešką. Deja, meška dar kartą parodė savo dantis", - pareiškė JAV kongreso narys Ričardas Durbinas.

x

/vasario 23 - 6.15/

Keturių kongresmenų delegacija, norinti apsilankyti Lietuvoje, dar vis Vakarų Berlyne, kur laukia, kad Sovietų Sąjunga pakeistų savo sprendimą ir išduotų vizas. Plačiau apie tai praneša Jolanta Raslavičiūtė.

Keturi amerikiečių kongresmenai, kuriems Sovietų Sąjunga atsisako išduoti vizas, kad galėtų vykti į Lietuvą, šiandien rytą susitinka su Sovietų Sąjungos ambasados Rytų Berlyne atstovais. Vakar buvo žinių, kad Amerikos valstybės sekretorius Beikeris šiuo reikalu susitiks su Sovietų ambasadorium Dubininu. Toks susitikimas neįvyko. Tačiau valstybės sekretorius Beikeris pasiuntė griežtą telegramą Sovietų užsienio reikalų ministrui Ševardnadzei. Pasak valdžios atstovo, Sovietai tebereikalauja iškvietimo iš oficialios orga-

10.

nizacijos. Beikeris pabrėžęs, kad Sovietų laikysena nesiderina su kontaktais tarp abiejų šalių parlamentarų ir paprašęs, kad Sovietai persvarstytų savo poziciją.

Kaip praneša Sąjūdžio informacijos agentūra, trečiadienio vakarą JAV ambasados Maskvoje atstovai pranešę, kad Sovietų pareigūnai pasiūlę Sąjūdžiui atsiimti savo kvietimą ir kad Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininkas paruoštų asmenišką kvietimą. Vytautas Landsbergis pavadino tokį Sovietų pareigūnų siūlymą nauja politinio smurto forma.

Tuo tarpu Lietuvos TSR užsienio reikalų ministerija yra rekomendavusi LKP pirmajam sekretoriui ir LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkui Algirdui Brazauskui pačiam iškviesti amerikiečių kongresmenus. Sąjūdžio atstovai pasisakė prieš tokį pasiūlymą, nurodydami, kad tai pastatytų JAV į tokia padėtį, kad pažeistų savo ilgalaikę politiką nepripažinti Pabaltijo inkorporacijos į Sovietų Sąjungos sudėtį.

x

"Amerikos balsas"

"Rinkiminė kampanija Lietuvoje"

/vasario 22 - 20.30/

Poryt Lietuvoje rinkimai į LTSR Aukščiausiąją Tarybą. Mūsų specialus korespondentas Vilniuje Romas Sakadolskis kalbėjosi su keliais Sąjūdžio rinkimų štabo koordinatoriais, klausinėjo apie nuotaikas įvairiose Lietuvos vietose. Štai jo pranešimas.

Kalbėjausi su Sąjūdžio rinkimų koordinatoriais septyniose Lietuvos vietovėse, atokiau nuo Vilniaus. Visur Sąjūdžio atstovai buvo ganėtinai tikri, kad didelė dalis jų remiamų kandidatų laimės rinkimus į LTSR Aukščiausiąją Tarybą. Kauno Sąjūdis, kuris koordinuoja rinkimus 19-oje apygardų, tikisi, kad laimės 15-ka vietų vasario 24 dieną, dar dvi-per

11.

antrą turą kovo mėnesį. Žemaitijos krašte 16 apygardų. Tikimasi laimėti 12. Šiauliuose ir apylinkėse yra 8 apygardos. Sąjūdis tikisi pergalės trijose ši šeštadienį, dar keturiose - kovo mėnesį. Panevėžyje sąjūdininkai koordinuoja 15 apygardų. Tikisi laimėti 13-oje.

Panašios nuotaikos vyrauja ir trijose mažesnėse vietovėse. Antai, Alytuje, kur rūpinamasi keturiomis rinkiminėmis apygardomis, tikimasi laimėti mažiausiai vienoje ši šeštadienį ir dar dviejose kovo mėnesį. Mažeikiuose ir apylinkėse trys apygardos. Iš jų Sąjūdžio remiami kandidatai gali laimėti dviejose ši šeštadienį. Ir galiausiai Marijampolėje, kur koordinuojami rinkimai 4 apygardose, tikimasi laimėti trijose.

Tačiau, jeigu Sąjūdžio rinkimų koordinatoriai gana optimistiškai žiūri į galimybes laimėti rinkimus, visi pripažįsta, kad rinkėjų aktyvumas yra sumažėjęs, lyginant su pernai kovo mėnesiu, kuomet Sąjūdis laimėjo triuškinančią pergalę prieš partinio aparato kandidatus TSRS liaudies deputatų rinkimuose. Optimistiškiausiai nusiteikę marijampoliečiai ir elytiškiai. Čia tikimasi, kad balsuos apie 85 nuošimčiai, arba daugiau, rinkėjų. Kauno krašte manoma, kad balsuos apie 80 procentų. Šiauliuose, Panevėžyje, Klaipėdoje - 75 nuošimčiai. Prognozuojama, kad rinkėjų bus mažiau Mažeikių srityje. Čia laukiama tik 60 procentų rinkėjų.

Paklausti, kokia didžiausia rinkiminės kampanijos problema, dauguma rinkiminės kampanijos koordinatorių atsakė, kad jie susiduria su menkomis techninėmis galimybėmis spausdinant rinkiminius plakatus bei kandidatų bukletus. Žemaitijoje dargi skundžiamasi ir tuo, kad LKP kandidatų rinkiminiai plakatų papuošti tripslavėmis, kas blaško eilinius žmones. Marijampolėje stengiamasi rinkiminės

medžiagos stygių kompensuoti dažnai susitikimais su rinkėjais. Įdomu, kad tik keletas Sąjūdžio rinkimų koordinatorių nusiskundė, jog informaciją apie jų kandidatus blokuoja vietinė oficialioji spauda. Didesnė problema - respublikinės masinės informacijos priemonės, ypač televizija. Kaip pastebėjo vienas koordinatorius, partinio aparato atstovus beveik kasdien matome televizoriaus ekrane žinių ir kitose laidose. Tuo tarpu opozicijos kaip ir nematyti, išskyrus "Atgimimo bangą" ir vieną kitą laidą. Tačiau kai kuriose Lietuvos srityse, kaip, antai, Žemaitijoje, Mažeikiuose bei Marijampolėje, sąjūdininkai tvirtai tiki, kad jų kandidatai visgi laimės. Kaip vienas išsireiškė, ana pusė yra susikompromitavusi. Žmonės tai žino. Kitur, kaip Šiauliuose, Sąjūdžio atstovai mažiau optimistiški. Kaip pastebėjo viena rinkiminės kampanijos darbuotoja, anksčiau rinkėjai rinkdavosi kandidatus. Dabar nebepasidalina rinkėjais patys kandidatai.

x

"Amerikos balsas"      "Apie žmogaus teisių padėtį  
/vasario 23 - 6.15/ Lietuvoje"

Amerikos valstybės departamento metiniame raporte, apžvelgiančiame žmogaus teisių padėtį visame pasaulyje, pastebima, kad padėtis Rytų Europoje ir Sovietų Sąjungoje bendrai pagerėjusi. Kviečiame pasiklausti, kas raporte rašoma specifiškai apie Lietuvą. Prie mikrofono Linas Rinkus.

Šių metų raportas milžiniškas - 1600 puslapių. Padėtis apžvelgiama 170-yje valstybių. Žmogaus teisių padėčiai Lietuvoje skirti 8 puslapiai, kuriuose apžvelgiami tokie dalykai, kaip politiniai žudymai, kankinimai, grobiniai, suiminėjimai, sekimai, žodžio ir spaudos bei religijos laisvė, emigracijos problemos. Raporte pastebima, kad 1989

13.

metais, antri metai iš eilės, žmogaus teisių padėtis Lietuvoje pastebimai gerėja. Pradedant 1988 metais, Lietuvoje toleruojami vieši tautiniai pasireiškimai ir nepriklausomos politinės pažiūros. Pirmą kartą nuo to laiko, kai Lietuva buvo aneksuota, įvyko palyginti laisvi rinkimai į Sovietų Sąjungos Aukščiausiąją Tarybą. LPS laiminėjo rinkimus Respublikoje, paskelbęs, kad jo tikslas atstatyti Lietuvos nepriklausomybę. Šiokia tokia pažanga padaryta įstatymų leidimo srityje.

Pereinant prie specifiškų problemų, raporte pažymėta, kad 1989 metais nebuvo žinomų politinės žmogžudystės ar žmonių grobimo atvejų. Tačiau pastebima, kad Lietuvoje, kaip įprasta Sovietų Sąjungoje, kaliniai yra žiauriai traktuojami. Ir tardymo, ir kalinimo metu darbo lageriuose, kalėjimuose ar psichiatrinėse ligoninėse kaliniai kenčia fiziškai ir dvasiškai. Sanitarinės sąlygos, kaip paprastai Sovietų Sąjungoje, labai blogos. Lietuvai pernai <sup>daug</sup> rūpesčių kėlė lietuvių jaunuolių brutalus ir pažeminantis traktavimas Sovietų Sąjungos armijoje. Pasitaikė ir fizinių sužeidimų, psichologinių traumų, net savižudybės atvejų.

Įstatymai Sovietų Sąjungoje yra labai abstrakčiai parašyti ir laisvai interpretuojami. Tad žmonės yra areštuojami dėl pačių menkiausių žmogaus teisių reikalavimų. Tačiau pernai Lietuvoje valdžia tokių kraštutinių priemonių prieš politinius aktyvistus nesiėmė.

Raporte pastebima, kad LKP ir valdžia praeityje labai dažnai su teisėtverka nesiskaitė. Procedūriniai teisingumo užtikrinimai, kaip, antai, teisė į viešą teismą ir teisė turėti advokatą, paprastai neneigiami, bet tai negarantuoja nešališko nuosprendžio. Lietuvoje pasiūlytos juridinės reformos, ku-

14.

rios suteiktų daugiau teisių kaltinamajam, bet jos dar neįgyvendintos. Pasikliaujant informatoriais bei skundėjais, klausantis telefoninių pasikalbėjimų, kontroliuojant korespondenciją laiškais ir imantis panašių priemonių sovietinė valdžia kišasi į visas privatus gyvenimo sritis. Sovietų slaptosios žinybos neatsisako prievartinių priemonių, kaip, antai, nelegalių kratų. Tačiau pernai Lietuvoje saugumo aparatas nesigriebė įsakmesnių bauginimo priemonių prieš nepaprastai padidėjusį socialinį ir politinį aktyvizmą, prasidėjusį 1988 metais ir nenutrūkusį pernai. Tiesa, kontaktai tarp Lietuvos gyventojų ir svečių iš užsienio vis dar stebimi, bet netrukdomi. Įvesta net palengvinimų. Raporte pabrėžiama, kad lietuviai, nežiūrint įsitikinimo, kad jų telefonai ir susirašinėjimas paštu yra sekami, nebijo reikšti savo nuomonės ir įsitikinimų.

Raporte apžvelgiami ir kiti žmogaus teisių aspektai, kaip, antai, žodžio ir spaudos laisvė, susirinkimų teisė ir kiti reikalai. Tose srityse, pasak raporto, padėtis yra pagerėjusi.

x

---

Atsp. 21 egz.

Išsiųsta asmeniškai

D - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

2

# Radio biuletenis

264

1990-02-25

"Amerikos balsas"

Pranešimas

/vasario 26 - 6.15/

Trijose Sovietų Sąjungos respublikose vakar vyko rinkimai, dieną po to, kai Lietuvoje Persitvarkymo Sąjūdis paskelbė laimėjęs įtikinančia pergalė rinkimuose į LTSR Aukščiausiąją Tarybą. Sąjūdžio vadovai sako, jog rinkimų rezultatai suteikia naujam parlamentui aiškų mandatą dirbti dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo.

Sekmadienį rinkimai į Aukščiausiąsias ir vietos Tarybas vyko Moldavijoje, Kirgizijoje ir Tadžikijoje. Balsavimai sutapo su daugumoje taikingomis masinėmis demonstracijomis Maskvoje ir kituose Sovietų Sąjungos miestuose.

Ateinantį sekmadienį rinkimai į Aukščiausiąsias ir vietines Tarybas vyks Rusijoje, Ukrainoje ir Baltarusijoje.

x

"Amerikos balsas"

"Apie preliminarinius LTSR AT

/vasario 25 - 18.30/

rinkimų rezultatus"

Vakar Lietuvos Sąjūdis laimėjo triuškinančia pergalė rinkimuose į LTSR Aukščiausiąją Tarybą. Pasiklauskite mūsų specialaus korespondento Romo Sakadolskio reportažo iš Vilniaus.

Sąjūdžio pergalė tikrai buvo triuškinanti: iš 90 vietų per vakarykščius rinkimus Sąjūdžio remiami kandidatai laimėjo 72, t.y. 80 nuosimčių. Jie sudarys daugumą, nežiūrint kaip baigsis antras rinkimų turas, kur spės 45 apygardų likimas. Čia irgi gali dominuoti Sąjūdis. Penkiose apygardose rungsis du Sąjūdžio remiami kandidatai, daugelyje kitų jie pirmavo pirmame ture vakar. Šešiose apygardose teks šaukti naujus rinkimus, nes vakar nesužinkta 50% rinkėjų balsų. Išskirtina padėtis Sniečkuje, kur vietos gyventojai masiškai boikotavo

3.

rinkimus prieš vienintelį kandidatą, vadinamosios naktinės partijos atstovą.

Sąjūdžio pergalė dar labiau akivaizdžiai palyginus kandidatų ir išrinktųjų skaičių. Po Sąjūdžio vėlavo kandidatavo 142 asmenys. Iš jų laimėjo daugiau kaip 50%. Lietuvos Komunistų partija rėmė 175 kandidatus, kurių laimėjo mažiau kaip vienas procentas. Bendras komunistų skaičius, tačiau, didesnis, jeigu priskaičiuojami tie LKP nariai, kurie balotiravosi kaip Sąjūdžio kandidatai. Tokių buvo 13, tai yra daugiau negu LKP remiamų komunistų. Be to, naujos sudėties AT yra ir 7 vadinamosios naktinės partijos nariai. Kartu paėmus visus komunistus, nežiūrint, kas juos kėlė ir kuriai frakcijai jie priklauso, bendras jų skaičius yra 29, taigi trečdalis naujos sudėties AT deputatų. Didžiausias blokas naujajame parlamente bus nepartiniai - 48 asmenys, t.y. daugiau kaip pusė. Iš naujųjų partijų 9 atstovai - socialdemokratai, Žaliųjų ir Krikščionių demokratų - po 2 deputatus.

Rinkimų rezultatus šiandien aptariau su Sąjūdžio rinkimų štabo vedėja Angonita Rupšyte, kuri taip apibūdino Sąjūdžio vakarykštę pergalę.

#### Rupšytė:

- Visų pirma yra sukurtas branduolys. Įėjo teisininkai, žmonės, kurie pasiryžę kurti teisinę valstybę, kurie kurs įstatymus, bandys juos įgyvendinti. Įėjo ir ekonomistai, kurie bandys pakeisti ekonomiką.

- Daugiausia nepartinių išrinkta iš Sąjūdžio remiamų kandidatų. Mes Vakaruose įpratę kalbėti apie tokią nepartinių bloką, jeigu tokia situacija. Ar čia irgi galima kalbėti apie nepartinių bloką, ar logika visai kita?

#### Rupšytė:

- Galima kalbėti iš dalies, tačiau man atrodo, kad parlamente vis dėlto bus Sąjūdžio blokas. Turis susidarius iš nepartinių, iš remiamų, kur buvo LKP atstovai, iš

4.

socialdemokratų, demokratų, Žaliųjų partijos atstovų, ir jie suderys bendrą bloką. O kiti blokai, tai bus LKP savarankiškos kur buvo remiami ir naktinės partijos. Nu, gal dar kažkur tai paskui skils frakcijos. Bet, ko gero, apie tuos tris blokus mes ir turėtumėm kalbėti visą laiką.

- Nenustebino, kad TSKP visgi sugebėjo laimėti 7 vietas?

Rupšytė:

- Ne, nenustebino. Vilniaus rajone mes buvom pasiruošę nesėkmei. Tai yra tautinė sudėtis. Nereikia pamiršti, kad šitie žmonės yra užguiti. Nepasakyčiau, kad tamsūs, bet vis dėlto politiškai dar nutolę nuo tos visos Lietuvos. Ir tai suvaidino savo vaidmenį. Galų gale ir ta pati agitacija, lenkiškos pavardės labai daug ką lėmė. Tų septynių tarpe yra Jursėnas, LKP platformos atstovas, taip kad čia negalima sakyti, kad visi 7 yra TSKP atstovai.

- Algirdas Brazauskas laimėjo labiausiai triuškinančia pergale Lietuvoje - 91,7%, tai yra visgi labai daug. Įkandin - mažiau, bet irgi labai įtikinamas porininkas laimėjo visi trys kiti sekretoriai. Žodžiu, visose vadovybė pateko į naujos sudėties Aukščiausiąją Tarybą. Ar tai kiek nors jus nustebino, ar buvote jau susitardę su ta mintimi?

Rupšytė:

- Beveik buvom susitaikę su ta mintimi, nes visų pirma prieš šitus žmones nebuvo išstatytos labai stiprios asmenybės, stiprūs kandidatai Sąjūdžio. Tai buvo mokytojai, buvo inžinieriai. Kaišiadoryse prieš Brazauską buvo 2 Sąjūdžio kandidatai, tačiau kažkokį tai vaidmenį suvaidinti į rezultatus nebuvo imanoma.

- Mane nustebino tai, kad net 9 socialdemokratai. Visi išrinkti po Sąjūdžio vėliava, visi iki vieno, bet visgi 9. Tai iš naujųjų partijų reikšmingiausias blokas.

Rupšytė:

- Reikšmingiausias. Jeigu peržiūrėsime išrinktųjų

5.

socialdemokratų pavardės, profesijas, tai yra ekonomistai pagrįdė, kurie užsiiminėja jau socialinių problemom, kaip Andriukaitis, Januška. Jie jau dalyvauja parlamentiniam darbe. Tai žmonės, kurie dalyvavo aktyviai Sąjūdyje.

Šią savaitę per mūsų interviu Algirdas Brazauskas pareiškė, kad LKP yra pasiruošusi tapti opozicine partija, tačiau dauguma LKP atstovų Aukščiausiojoje Taryboje yra sąjūdininkai. Nuo to, kaip jie elgsis, priklausys komunistų frakcijos įtaka. Apie tai šiandien kalbėjau su Broniumi Kuzmicku, 9-osios apygardos deputatu.

- Kaip jūs įsivaizduojate savo funkciją naujos sudėties Aukščiausiojoje Taryboje kaip Komunistų partijos narys?

Kuzmickas:

- Kaip Komunistų partijos narys aš matau labai mažas savo veiklos ir reikšimosi galimybes. Aš matau savo labai atsakingą darbą kaip Lietuvos parlamentarą, atstovaujantis Sąjūdžio poziciją. Tais atvejais, kada Komunistų partijos bendroji pozicija ir Sąjūdžio bendroji pozicija sutampa, tai čia helieka tikslai dirbti tai, ką reikia, o tais atvejais, kai nesutampa, aš turiu aiškiai Sąjūdžio nuostata. Ir dar galiu pridėti, kad tiek vienu, tiek kitu atveju aš vis tikslai dar galvoju ir savo galva. Manau, kad ir kiti žmonės tą patį daro, ir, taip sakant, Lietuvos interesai čia jau virš visokių partinių interesų.

- Jūs taip pat esate LKP CK narys, tiesa?

Kuzmickas:

- Aš esu KP CK narys, taip.

- Ar jūs nemanote, kad pradės panažiukais mažėti Komunistų partijos gretos, nes Algirdas Brazauskas per interviu šią savaitę pareiškė, kad Komunistų partijos gretose yra pats intelektualinis Lietuvos žiedas. Ar nemanote, kad te padėtis gali labai greitai pradėti keistis?

Kuzmickas:

- Ji šiek tiek ir dabar jau keičiasi. Dalis komunistų dar laukia iki kovo pabaigos numatyto apsisprendimo termino, kai kas išeina. Dalį išeinančių aš galū visiškai pateisinti. Bet kai kas išeina tokių konjunktūrinių sumetimų turėdamas. Aš manau, kad Sąjūdžio žmonės ir Lietuvos Komunistų partijos nariai turi aiškų tokį lietuvišką patriotinį motyvą. Ir dar iki Sąjūdžio atsiradimo tas pats motyvas visgi buvo, tik jis turėjo kitoki pavidalą šiek tiek. Tai buvo daroma dėl kultūrinės veiklos, dėl mokslo, na, kitaip sakant, kada yra valstybė su visomis struktūromis ir ji tęsiasi 40 metų, tai nesvarbu, ji teisėta ar neteisėta, bet vis tikslai gyvenimas kelia savo reikalavimus ir reikia, kad tauta visose srityse turėtų savo žmonių. Tai ir dabartiniu metu labai aišku darosi, kad buvimas Komunistų partijoje šiuo metu yra visai racionalus dalykas, kol dar mums reikia sutelktomis jėgomis eiti į pagrindinį tikslą, į nepriklausomybę.

- Jūs kol kas irgi pasiliksite LKP gretose?

Kuzmickas:

- Aš kol kas pasiliksiu. Tol, kol ten bus mano geri draugai seni, kurie yra ir CK nariai, ir Sąjūdžio tarybos nariai. Kada jau matysime, kad netikslinga, tai tada visi kartu ką nors nuspręsimė.

Vilniuje kursuoja gandai, kad antras rinkimų turas numatytas kovo 10 dieną, gali būti peankstintas vienu savaitė.

x

Vatikano radijas

/vasario 24 - 20.00/

"Lietuva balsuoja už nepriklausomybę"

Paseulio spaudoje šiandien, vasario 24-ąją, mirga informacijos apie Lietuvoje vykstančius rinkimus į Aukščiausiąją Tarybą. Užsienio televizijos ir radijo korespondentai jau nuo penktadienio vakaro tarptautinių

7.

žinių laidose tiesiog iš Vilniaus reguliariai perduoda pranešimus ir komentarus apie pirmuosius pokario metais laisvesnius balsavimus Lietuvoje. Pranešimai per televiziją yra paįvairinami gražiais Lietuvos vaizdais. Italijos valstybinės televizijos pirmasis kanalas per vakarines žinias penktadienį perdavė Vilniaus vaizdus - Katedrą, ant Gedimino bokšto iškeltą gražiai apšviestą trispalvę, kitus žymesnius sostinės paminklus. Buvo perduoti ir Kauno vaizdai, nufilmuotas Laisvės paminklas Karo muziejaus sodelyje.

Korespondentai pastebi, kad Vilniuje jau rinkimų išvakarėse buvo jaučiama pakili patriotinė nuotaika, tartum jau būtų įvykęs Lietuvos atsiskyrimas nuo Sovietų Sąjungos. Šio atsiskyrimo troškta visa lietuvių tauta, pažymi korespondentai. Jie sako, jog nereikia abejojti, kad naujai išrinkta Lietuvos AT nuspręs atkurti krašto nepriklausomybę, smurtu panaikintą Sovietų ir nacių susitarimu. Sunku numatyti, kaip į tai reaguos Maskva ir kaip Lietuvos nepriklausomybės atstatymas galės būti įgyvendintas.

Beveik visi Italijos laikraščiai šeštadienio laidose informacijas apie Lietuvą pristato antrašte "Lietuva balsuoja už nepriklausomybę."

x

"Laisvosios Europos"  
radijas  
/vasario 24 - 19.00/

Amerikos spauda plačiai rašė apie nuotaikas Lietuvoje rinkimų išvakarėse, jų reikšmę ir galimas išdavas. Čia būdingas toks pasakymas: dar neįkritus į urną pirmajam balsavimo lapeliui, šitie rinkimai jau tapo istorijos įvykiu. Tai pirmas atsitikimas Tarybų Sąjungoje, kad komunistai varžytųsi su kitomis legaliai sudarytomis politinėmis partijomis bei sambūriais.

Visi korespondentai pabrėžia, jog net komunistai

## 8.

sutinka, kad daugiausia vilčių laimėti turi Sąjūdžio remiami kandidatai ir kad daugumos varžovų bendras siekis - Lietuvos nepriklausomybė. Ta prasme cituota daug spalvingų pasisakymų. Pavyzdžiui, Algimantas Žukas, LKP vadovo Brazausko padėjėjas: partijos eina ir praeina, bet Lietuva lieka amžiams. Žukas taip pat pasakęs, kad gal mes paskelbsime nepriklausomybę, kai tik naujasis parlamentas susirinks. Tačiau su juo kalbėjusi amerikiečių žurnalistė pasiškina, kad Žukas ir kiti politikai turi mintyti tik formaliąją nepriklausomybę, nes tikroji nepriklausomybė ateisianti tik po kietų ir ilgai truksiančių derybų su Maskva. Anot Sąjūdžio veikėjo Virgilijaus Čepaičio, lengva paskelbti nepriklausomybę, sunkiau ją įgyvendinti. Tai minčiai pritarė, ją optimistiškiau nuspalvindama, ir ekonomistė Kazimiera Prunskienė: Maskva galbūt sakys "ne", tačiau visi mūsų ėjimai reikš tik "taip".

Anot garsių žurnalistų Evanso ir Novako, Algirdas Brazauskas jiems pasakęs, kad mes peržengėme slenkstį, kelio atgal nebėra. O Vytautas Landsbergis nupiešė tokią padėties vaizdą: Vakarų galybės dar kaip reikiant neišsiamonino, jog Tarybų Sąjunga nelsimėjo trečiojo karo - karo be ginklų, karo dėl ekonominės pirmenybės. Faktiškai Tarybų Sąjunga yra sugriuvusi, tačiau ji kalba apie taikos sąlygas kaip laimėtoja ir Vakarami šneka su Gorbačiovu kaip su lygiu.

Amerikiečių žurnalistai pranešė taip pat apie Tarybinės armijos dienos progą keliuose Lietuvos miestuose surengtą karinių bilietų ir registracijos pažymėjimų gražinimo akciją, pažymėdami, jog dokumentus į kartoninę dėžę metė ir jauni naujokai, ir seni veteranai. Čia dažnai linksniojamas žodis "vergija". Anot vieno veteranų tipinio pasakymo, "išmesdamas karo tarnybos dokumentą, atsikratė vergijos." Bet to žodžio griebėsi ir vienas rusas, į aikštėje prieš Sąjūdžio būstinę Vilniuje susirinkusius žmones sviedęs tokį kaltinimą: jūs norite nepriklausomybės ten,

9.

kad mus padarytumėt vergais.

Tačiau tokius pasisakymus cituodami amerikiečių žurnalistai čia pat paaiškina aplinkybes, kuriomis Lietuva atsirado Tarybų Sąjungos sudėtyje.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 23 - 18.30/

"Lietuvių išeivijos veikėjų pa-  
sisakymai"

LTSR AT rinkimais domisi ir lietuvių išeivija. Norėdami patirti, kokios jų yra nuotaikos ir lūkesčiai, prie mikrofono pakvietėme lietuvių visuomenininką Valdą Adamkų ir Lietuvos atstovą Vašingtone Stasį Lozoraitį. Pokalbį veda Linas Rimkus.

- Kas labiausiai domina išeivijos lietuvius apie artėjančius rinkimus?

Adamkus:

- Rezultatas šių rinkimų, kadangi rinkimų išdavoje priklausys Lietuvos ateities būsimoji santvarka ir ko-  
liars, kuri pasirinks pati tauta. Kitas tikriausiai iš  
tokių reikšmingesnių pasikalbėjimo objektų šių rinkimų  
yra tas, kad visi vis tik pasisako, kad tai yra milžiniškas laimėjimas tautos, kuri virš 50 metų neturėjo  
progos išsisakyti. Klausimas tik, kurion pusėn pakryps  
šitie rinkimai, už ką gi balsuotojas pasisakys: ar jis  
pasisakys už pilną dvasinę laisvę, prisiimdamas visus  
ateities sunkumus, kurie bus kūrimosi laikotarpyje, ar  
už kompromisinį sprendimą, kur politinis moralumas bus  
paukotas gal net ir tušties pažadams.

- Pone Lozoraiti, o ką jūs galėtumėte pasakyti?  
Ir galbūt, jeigu būtų galima, perduot nuotaikas iš dip-  
lomatinių ir valstybės atstovų sluoksnių apie artėjančius  
rinkimus.

Lozoraitis:

- Aš norėčiau pabrėžti, kad šitie rinkimai nėra  
teisėti, todėl kad yra Raudonoji armija dar mūsų žemėje.

10.

Tačiau jie gali mums parodyti mūsų visuomenės politinės nuotaikas ir todėl bus labai svarbūs. Šito mes neužmirškime. Šitie rinkimai yra svarbūs ne tiktai mums patiems, bet taip pat ir užsieniui. Neduok, Dieve, jeigu demokratinės jėgos nelaimėtų. Man atrodo, kad mūsų pastangos atsiekti nepriklausomybę būtų sustabdytos bent keliems metams, o gal ir ilgesniam laikotarpiui. Kas yra svarbu? Svarbu yra rinkti tuos žmones, kurie jau nuo seniai eina Vasario 16-osios dvasioje, kovoja už mūsų teises ir kalba aiškiai, tiesiai, nedviprasmiškai apie Lietuvos, mūsų valstybės, nepriklausomybę. Visi kiti kandidatai, kurie kalba apie suverenumus, kurie kalba neaiškiai, kurie yra padarę praeityje klaidų, kurie yra buvę tam tikrų partijų nariai ir kurie yra sužaloję mūsų tėvynę, šitų mums, man atrodo, jau nebereikia. Reikia naujų žmonių naujai, gražesnei atečiai. Ademkus:

- Aš norėčiau pritarti tai minčiai iš savo taško. Aš galvoju, kad šitie rinkimai akcentuoja vieną dalyką, būtent - tautos pasisakymą, kiek liečia Komunistų partiją. Šie rinkimai jokių būdu neatpalaiduoja Lietuvos Komunistų partijos įvykdyto genocido prieš Lietuvos tautą per tuos ilguosius metus. Jeigu Komunistų partija užėmė šiuo metu naują poziciją, pasisakydama už nepriklausomybę, - gražu, puiku, tačiau man atrodo, kad šie rinkimai neturėtų jiems būti savotiškas išrišimas už tą, ką jie yra padarę prieš tai, nusikaltę, už tautos genocidą. Aš manau, kad po rinkimų galima bus jau kalbėti kitaip. Ji tada taps viena iš partijų, kurios turės savo darbą įrodyti, kur jos stovi, įgauti tautos pasitikėjimą ir tada dalyvauti lygiai su visais kitais tos naujos, laisvos, nepriklausomos ir demokratiškos Lietuvos kūrimu.

- Prieš, sakykime, metus, gal dvejis, buvo galima aiškiai pasakyti, kad yra Komunistų partija, šiočia ar tokia. Dabar vis dėlto yra sunkiau. Čia, Vakaruose, spaudoje yra priešpastatomas Sąjūdis ir Komunistų partija.

11.

Bet gerai žinome, kad Sąjūdžio vadovybės asmenys užima vadovaujančius postus ir savarankiškai pasiskelbusioje Lietuvos Komunistų partijoje. Ar tas skirtumas iš tikrųjų jau yra tam tikra prasme išblėsęs, ar tas skirtumas tebeegzistuoja?

Lozoraitis:

- Man atrodo, kad skirtumas yra. Aš esu padaręs tam tikrą distanciją tarp partijos kaip gana paslaptingo ir labai negero mechanizmo ir partijos narių, kurie, ypačiai jaunesni, nėra dalyvavę nusikaltimuose ir gali kartais būti ir nekalti, žmonės, kurių už tam tikrus padarytus nusikaltimus negalima kaltinti. Tačiau vis tiek partija dar nėra įrodžiusi, kad ji konkrečiai remia mūsų nepriklausomybės bylą. Yra labai daug gražių žodžių pasakyta, yra labai daug gražių kalbų ir minčių išreikšta, bet jeigu mes pažiūrėsime į savo kasdieninį gyvenimą, pamatysime, kad šiandieną mūsų, lietuvių, rankose yra labai mažai gyvenimo sričių, kurias mes tikrai kontroliuotume. Ir tai sukelia labai didelį nerimą. Tiesa, mes turime kalbos ir žodžio laisvę, bet labai daugely kitų sričių mes nieko negalime pasakyti. Ir paskutinis labai geras pavyzdys yra keturių Amerikos kongresmenų sulaikymas, neleidimas jiems vizų įvažiuoti į Lietuvą. Tai rodo, kad Maskva kontroliuoja mūsų ryšius su užsieniu.

- Pone Adamkau, kiek jūs esate susipažinęs su Amerikos išeivijos lietuvių nuotaikomis, kaip jūs išsivaizduojate išeivijos lietuvių laikyseną po rinkimų?

Adamkus:

- Reikia skaityti, kad vis tiek tauta pasisakys už Sąjūdžio remiamus kandidatus. Aš negaliu sau prileisti, kad, daleiskim, Lietuvos Komunistų partija laimėtų 50% savo atstovų į naująjį parlamentą. Taip kad galvojant, kad parlamentą sudarys mūsų laisvės trokštančių žmonių dauguma, jų tikriausiai vienas iš pirmtinių uždavinių bus sudaryti atitinkamą vyriausybę, ir tos vyriausybės uždavinys bus pradėti derybas Maskvoje už pervedimą visų valdžios funkcijų naujai susidariusiai vyriausybei ir tuo

12.

pačiu praktiškai įgyvendinant pačią nepriklausomybę kaip tokią. Aišku, tokiai vyriausybei išėivija pritaris ir ją visomis galimomis priemonėmis rėms. Jau čia kalbų neužteks. Tada reiks žiūrėti konkrečiai, kaip galima tai besikuriančiai Lietuvai, atskiroms jos gyvenimo sąkoms materialiai ar net patirtimi bei kitomis galimybėmis pagelbėti, kad iš žiauraus, nuniokoto 50 metų laikotarpio lietuvių tauta kuo greičiau įsijungtų į Europos bendruomenės normalias gyvenimo sąlygas. Taip kod, manau, neklystu sakydamas, jog išėivija yra pasiruošusi žengti šitą žingsnį ir pagelbėti teisėtai ir laisvai lietuvių tautos išrinktai atstovybei.

- Labai ačiū už pokalbį.

x

"Laisvosios Europos"

radijas

/vasario 23 - 19.00/

Kviečiame pasiklausyti nepriklausomos Lietuvos atstovo Vašingtone ir prie Šventojo sosto Stasio Lozoraičio pareiškimo, kurį jis padarė rinkimų Lietuvoje išva karėse:

- Už keliolikos valandų lietuviai eis balsuot. Balsuot už kandidatus į Aukščiausiąją Lietuvos Tarybą. Ir šie rinkimai dar nebus demokratiški ir laisvi. Raudonai armija vis dar tebėra mūsų žemėje be atitinkamo legalios vyriausybės leidimo. Tačiau šie rinkimai yra svarbūs, labai svarbūs. Jie parodys, kokia yra mūsų visuomenės nuotaika, politinis nusistatymas ne tik tai pavienių kandidatų atžvilgiu, bet ir partijų, grupių ir sąjūdžių. Šių rinkimų rezultatai galės pagreitinoti procesą, kuris veda į nepriklausomybę, arba tam tikru atveju jį labai sulėtinti ir gal net kuriam laikui visai sustabdyti.

Užsienis labai atidžiai seka mūsų krašte vykstančią evoliuciją. Jei mes šiuose rinkimuose nepasidarytume mūsų labai aiškaus, nedviprasmiško griežto nusistatymo siekti nepriklausomybės, galėtume savomis rankomis pasigaminti

13.

kilpą, kuri būtų mums užmauta ant kaklo. Taigi, eidami balsuoti, pagalvokime: kiekvienas lietuvis, absoliučiai kiekvienas laiko savo rankose Tėvynės likimą – tas, kuris neina balsuoti, tas, kuris dar nežino už ką balsuoti, tas, kuris balsuoja, gerai nepažindamas kandidato ir gerai neapsvarstęs to kandidato tinkamumą veikti mūsų valstybės labui. Už ką gi turime balsuoti? Reikia išreikšti pasitikėjimą tiems, kurie aiškiai pasisako už nepriklausomą mūsų tėvynės ateitį, be jokių rezervų, suktų žodžių ir paslėptų minčių. Už tuos, kurie nesėdi ant dviejų ar net trijų kėdžių ir nolieka kaip nedrės pavėjui. Už asmenis, kurie jau nuo seniai yra ištikimi Vasario 16-osios dvasiai ir vėliavai, kuri toji dvasia yra sukūrusi mūsų žemėje. Už asmenis, kurie eina mūsų kritusių, kovojusių, deportuotų pėdsakais. Lietuva šiandien stovi netoli bedugnės krašto. Jos ekonomika yra nepaprastai suvargusi, jos žmonės ilgą okupacijos išvarginti, jos žemė yra išniokota, kultūra ir mokslas išniekinti. Ši visokeriopą skurdą iššaukė svetimųjų okupacija, kuriai vienaip ar kitaip bendradarbiavo Komunistų partija. Nesame ir neturime būti kerštiniai, tačiau teisingumas ir pagaliau sveikas protas reikalauja, kad mes patikėtume savo reikalą visai kitų pažiūrų asmenims. Tegul jie pabando gelbėti mūsų kraštą ir mūsų tautą. Jiems bus lengviau gauti užsiečio pasitikėjimą ir paramą. Tik jie galės išvesti Lietuvą iš pavojingų pelkių ir taikingai bei atsargiai, kaip iki šiol, siekti ir pasiekti visišką, pilną valstybinę nepriklausomybę. Nepriklausomybę, kuri mums gali garantuoti geresnę ateitį ne tikta ekonominėje plotnėje, bet ir kitose gyvenimo srityse.

Pagalvokite, kas žadėjo ekonominę autonomiją ir kokie ji iš tikrųjų yra, kas iki šios dienos tvarkė mūsų santykius su Maskva ir kokie tų pastangų rezultatai. Pagalvokite, ar mes iš savo rankas esame perėmę bent vieną tikrai gyvybiniai svarbią ekonomikos sritį. Ką mes iš tikrųjų valdome, tvarkome, kurioje srityje esame auton-

14.

miški, kiek džiaugiamės kalbos laisve. Bet tai ir viskas. Net mūsų santykiai su užsieniu jau ir vėl Maskvos biurokratų kontrolėje. Daug buvo pažadėta, bet labai mažai ištesėta. Reikia naujų žmonių, kurie galėtų duoti stiprų impulsą mūsų gyvenimui, darbei už laisvę, kurie iškviėtų pasitikėjimą užsieniui, kurie jei ir darytų klaidas, tai ne tas pačias, kurios buvo daromos praeityje. Reikia žmonių, kurie tiki į Lietuvą kaip į motiną, ne tiktai globojančią lietuvius, bet visus tuos, kurie yra prie jos prisiglaudę. Jei norime tikrai naujos, gražesnės ateities mūsų vaikams, turime rinkti tokias moteris ir tokius vyrus, kurie yra tinkamai pasiruošę XXI amžiui ir jo reikalavimams.

Komunizmo ideologija ir tos ideologijos ramsčiai visur griūva. Būtų paradoksalu, jei mes visą tą praeities balastą temptume toliau. Reikia, kad naujos demokratinės jėgos laimėtų, ir kad jų pergalė būtų aiški. Eidami balsuoti pagalvokime, kad mūsų padaryta klaida galėtų reikšti, jog balsuojame paskutinį kartą, jog nepriklausomybė tolsta, jog visos pastangos nueina niekais, jog mūsų kraštas ir vėl pasineria į priespaudos tamsumą.

Taigi vasario 24 dieną turime visi vieningai parodyti, kad balsuojame už Lietuvą.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 24 - 20.30/

"Pranešimas iš Vilniaus"

/Prie mikrofono R.Sakadolskis/

Ši rytą Lietuvos gyventojai LKP Centro Komiteto laikraštyje "Tiesa" pirname puslapyje perskaitė didelėmis raidėmis anonimišką kreipimąsi į rinkėjus, kuriame kalbama apie LKP kandidatų išmintį, realizmą, apie jų erudiciją politiniame, ekonominiame, socialiniame, kultūriniame gyvenime. Tai, kas paskelbta "Tiesoje", aiškiai nesiderina su rinkimų įstatymu, kuris draudžia agitaciją rinkimų dieną. Taip man šiandien pasakė Vaclovas Litvi-

15.

nas, Respublikos rinkimų komisijos pirmininko pavaduotojas.

Litvinas:

- Šitoks agitavimas yra draudžiamas. Skambinau Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto sekretoriui Paleckiui, kuris yra kaip tik atsakingas už šituos klausimus. Jis visiškai nieko nežinojo apie šią dalyką, kad "Tiesoj" yra išspausdintas šitoks kreipimasis. Dabar kaip tik vyksta Centro Komiteto biuras, ir jie, matyt, duos reikiamą įvertinimą. Tai faktiškai galima laikyti kaip provokaciją. Aš netikiu, kad nežinojo "Tiesos" darbuotojai, jog rinkimų dieną agitacija draudžiama. Nors čia yra tiksliai trys sakiniai šito kreipimosi, tačiau vis tiek šitie trys sakiniai yra agitacija už Lietuvos Komunistų partijos remiamus kandidatus, kad yra kategoriškai draudžiama. Ir, be jokios abejonės, matyt, turės sekt tam tikri žingsniai, dar aš negaliu pasakyti - kokie, bent jau iš mūsų pusės, iš Respublikos rinkiminės komisijos, kad konstatacija yra aiški, jog rinkimų įstatymas pažeistas.

- Bet ar būtų galima asmenį arba asmenis traukti baudžiamojon atsakomybėn, nes sulaužytas įstatymas?

Litvinas:

- Be jokios abejonės. Apie tai bus informuota ir Respublikos prokuratūra, ir kalti asmenys, manau, bus nubausti.

- Šiandien bandžiau pasiekti "Tiesos" redakciją, išsiaiškinti, kas atsakingas už kreipinio paskelbimą, kas jo autorius, tačiau niekas neatsakė. Telefonu kalbėjau su LKP trečiuoju sekretoriumi Vincu Paleckiu, kuris sutiko duoti interviu, tačiau, atsakęs į klausimus, savo sutikimą atsiėmė, sužinojęs, kad kotinu naudoti ro visą interviu, o tik ištraukas.

Šiandien paprašiau Lietuvos Sąjūdžio pirmininką Vytautą Landsbergį pakomentuoti "Tiesoje" paskelbtą kreipimąsi į rinkėjus.

Landsbergis:

- Yra nepaprastai keistas įstatymo pažeidimas Komunistų partijos oficiozo pirmame puslapyje. Pernelyg demonstratyvus, pernelyg iššaukiantis, kad jis galėtų atrodyti atsitiktinis. Gali būti įvairių samprotavimų apie tai. Galbūt kas nors padarė klaidą ir Lietuvos Komunistų partijos vadovybei. Reikia mums labai gerai ištirti, kokios yra tokio įstatymo pažeidimo pasekmės, kokios jos gali būti. Jeigu būtų byla iškelta laikraščio redakcijai, tarkim, jeigu rezultatas būtų sprendimas arba bent reikalavimas anuliuoti rezultatus tų rinkimų, kuriuose laimėjo šitaip neteisėtai propaguojami ir remiami kandidatai, tai būtų kitas atvejis. Žinoma, jeigu būtų keliama reikalavimai anuliuoti rinkimus iš viso, tai reiktų labai susimąstyti, ar čia tikrai buvo atsarginis Komunistų partijos ėjimas, jeigu ji pati buvo numaciusi, kad pralaimės rinkimus ir sudarys pretekstą anuliuoti, ar čia kokių nors jėdinstvininkų arba platformininkų tokia slapta mina sugriauti ne tik šituos rinkimus, bet ir sutrukdyti naujos Aukščiausiosios Tarybos suformavimą.

Landsbergis nurodė, kad šiandien yra pavojingas laikotarpis, nes Lietuvoje nėra Aukščiausiosios Tarybos. Jos funkcijas eina Prezidiumas, kurį Sąjūdžio vadovas pavadino silpnu ir pakrikusiu. Jis taip pat priminė, kad kovo mėnesio pradžioje Michailas Gorbačiovas bandys tapti prezidentu, ir Lietuvai būtų geriau, jeigu ligi tada būtų surinkta LTSR AT.

Paskiausiomis žiniomis, LKP Centro Komitetas šiandien atsiribojo nuo jo laikraštyje "Tiesa" paskelbto raginimo rinkėjams rinkti LKP remiamus kandidatus šiuose rinkimuose į LTSR AT.

17.

"Amerikos balsas"Žinios/vasario 24 - 20.30/

Vėliausiomis žiniomis, JAV atstovų rūmų delegacija, norėjusi stebėti rinkimus Lietuvoje, tebėra Vakarų Berlyne, bet rytoj turėtų išskristi "Aerofloto" lėktuvu į Maskvą. Į Vilnių jie skristų paskutiniu reisų, kuris nusileidžia apie 11 val. vakaro.

Vakar 11 Amerikos senatorių pasiuntė laišką Sovietų Sąjungos ambasadoriui Vašingtone Juriui Dubiniui, protestuodami prieš vizų neišdavimą kongresmenams Derbinui, Sarpoliui, Koksui ir Mileriui. Laiške išreiškiamas gilus nusivylimas Sovietų sprendimu. Pastebima, kad tai nesiderina su demokratizacijos procesu ir viešumo principais. Kad pasaulis patiktų, jog rinkimai iš tikrųjų laisvi, jog Sovietų Sąjunga rimtai žvelgia į savo pačios politines reformas, užsienio stebėtojų turėtų būti laisvai leidžiama atvykti ir keliauti po Lietuvą rinkimų metu. Senatoriai kreipiasi į Sovietų Sąjungos vyriausybę prašydami, kad kongresmenams būtų išduotos vizos. Taip pat išreiškia susirūpinimą, kad Sovietų sprendimas neišduoti vizų gali tapti precedentu atmetant kitų Amerikos kongreso narių prašymus vykti stebėti kitų rinkimų.

x

"Laisvosios Europos"radijas/vasario 23 - 19.00/

LPS pirmininkas Vytautas Landsbergis šiandien telefonu pareiškė mūsų radijui, kad, jo nuomone, tikriausiai bus mėginama sutrukdyti sušaukti naują Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą ir kartu paskelbti Lietuvos nepriklausomybę. Profesorius Landsbergis nurodė, kad vakar vakare Maskvos televizijos praneštas tarybinių karių vilkstinės Lietuvą.

18.

apšaudymas įvykęs prieš 11 dienų. Šio incidento aplinkybės labai neaiškios, teigė Landsbergis. Pasak jo, kai kas mėgina sudaryti išpūdį, kad padėtis Pabaltijyje nesiskiria nuo padėties Užkaukazėje.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 24 - 20.30/

Kasmet vasario 24-osios - Estijos nepriklausomybės šventės proga - į tėvynėninius per "Amerikos balsą" kreipiasi Estijos atstovo pareigas einęs generalinis konsulas Niujorke Ernstas Jaksonas. "Brančūs klausytojai Estijoje! Sulig kiekvienais praeinančiais metais Estijos žmonių istorijoje vis labiau aiškėja vasario 24-osios reikšmė ir didybė. Ji tampa vis ryškesniu mūsų tautos ateities kelrodžiu. Laisvė ir nepriklausomybė buvo mūsų tautos tikslas praeityje ir lieka dabar," - pasakė Estijos konsulas Ernstas Jaksonas. Kreipimesi į "Amerikos balso" klausytojus Estijoje diplomatas toliau pažymėjo, kad estai niekada net nesusitaikė su svetimos valstybės viešpatavimu ir kad sėkmingą tautos ateitį užtikrina vienybė, tarpusavio pagarba, bendro tikslo siekimas. Nėra abejonės, pasakė Ernstas Jaksonas, kad Estijos ateitis susijusi su Latvijos ir Lietuvos ateitimi, visoms trims kaimyninėms šalims išvien siekiant savo teisių atstatymo. Pabaltijo tautos visuomet aktyviai bendradarbiavo laisvajame pasaulyje, ypač JAV. Estijos konsulas tęsė: "Vos prieš keletą metų Komunistų partijos turėjo absoliučią valdžią Rytų Europoje, tačiau netikėti praėjusių metų įvykiai staiga pakeitė visą politinę areną. Komunistiniai valdovai pašalinti iš savo postų didžiulių liaudies demonstracijų reikalavimu. Kai kurios šalys Komunistų partijos pakeitė pavadinimą, ieškodamos būdų savo ateities veiklą parodyti kitoje šviesoje. Komunistinį režimą visiškai pasmerkė visos Rytų Europos šalys."

19.

tautos. Žinoma, Maskvos galios tai mato; tačiau vis dar atsisako pripažinti galutines pasekmes, kurių joms tenka laukti.

Estijos nepriklausomybės metinių proga estai Estijoje, o taip pat užsienyje renkasi drauge pagerbti savo nepriklausomos valstybės įkūrėjų ir mūsų nepriklausomybės kovų didvyrių. Dabartinė mūsų kova remiasi jų istoriniais pasiekimais. Tebūnie jų veikla mums pavyzdžiu ir ateityje.

Geriausio linkėjimai Estijos nepriklausomybės metinių proga."

x

Ernstą Jaksoną vasario 24-osios proga laišku pasveikino Amerikos valstybės sekretorius Džeimsas Beikoris. Jo laiško tekstą skaito Romas Kasparas :

"Brangusis pone Jaksonai! Su dideliu malonumu perduodu Jums ir Estijos gyventojams JAV vyriausybės ir žmonių šilčiausius sveikinimus ir pačius geriausius linkėjimus 72-ųjų Jūsų šalies nepriklausomybės metinių proga. Mus iš tikrųjų įkvepia Estijos žmonių laimėjimai, išlaikant laisvės reikalą taikiomis priemonėmis. Tautiniai jūsų žmonių siekliai yra aiškūs ir neabejotini. Mes labai remiame jūsų pastangas atgauti savo tautos ateities kontrolę. Mūsų laikysena šiuo reikalu remiasi istoriniais demokratiniais principais, kuriais pagrįsta mūsų ilgalaikė politika Pabaltijo atžvilgiu. Amerikos politika Estijos ir jos dviejų Pabaltijo kaimynių atžvilgiu ir toliau lieka nepalaužiama. Mes nepripažįstame prievartinės Pabaltijo šalių inkorporacijos į Sovietų Sąjungą. Mes pilnai tikime, jog teisėtas Estijos žmonių laisvės ir demokratijos troškimas kada nors išsipildys. Demokratijos mandato atnaujinimas jūsų šalyje nesudaro grėsmės nė vienam iš jūsų kaimynų, ir JAV nesiruošia vienašališkai pasinsudoti viską apimančiomis permainomis šiame regione. Mes nuoširdžiai įsitikinę, jog visiškas estų teisių atstatymas yra svarbus ir vertingas tikslas.

Vatikano radijas

/vasario 25 - 20.00/

Rytų Vokietijos dienraštis "Tiuringišer landescaitung" pranešė, kad, pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, Rytų Vokietiją okupavusi Sovietų kariuomenė nepanaikino buvusios nacių koncentracijos stovyklos Buchenvalde, bet joje įkūrė belaisvių lagerį, kuriame žuvo apie 13.000 žmonių. Šis sovietinis lageris veikė penkeris metus, nuo 1945 ligi 1950 metų, ir per tą laikotarpį jame buvo kalinti iš viso 32.000 žmonių, ne tik buvusių nacių, bet ir daug kitų, nesusitaikiusių su komunistiniu režimu. Pagal Rytų Vokietijos dienraščio paskelbtas informacijas, 1950 metais Sovietams uždarius Buchenvaldo lagerį, 7.000 kalinių buvo išlaisvinti, o daugiau negu 2.000 perkelti į kitus kalėjimus.

Rytų Vokietijos valdžia dabar sudarė specialią komisiją, kuri renka dokumentinę medžiagą apie Buchenvalde veikusį sovietinį lagerį.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 25 - 18.30/

"Dėl antisemitizmo apraiškų  
Sovietų Sąjungoje"

Praėjusį antradienį lietuvių, latvių, ukrainiečių ir žydų atstovai spaudos konferencijoje paskelbė pareiškimą, smerkiantį antisemitizmą bei kitas tautines neapykantos apraiškas Sovietų Sąjungoje. Pareiškimas rado atgarsį Amerikos spaudoje. Dienraščiai "Čikago tribiun" ir "Filadelfija inkvairer" paskelbė straipsnius apie įvykusią spaudos konferenciją ir tautinius santykius Sovietų Sąjungoje. Pareiškimą ir spaudos pasisakymus apžvelgia Saulius Sužiedėlis.

Vasario 20 dieną lietuvių, latvių, ukrainiečių ir žydų atstovai spaudos konferencijoje paskelbė kelicinį pareiškimą apie antisemitizmą ir etninį

smurtą Sovietų Sąjungoje. Lietuviams atstovavo Amerikos lietuvių bendruomenės vicepirmininkas Linas <sup>latviams</sup> Norušis, - Amerikos latvių sąjungos visuomeninių reikalų direktorius Ojaras Kalninis. Pareiškimą taip pat pasirašė Julijanas Kulassas, ukrainiečių kongreso komiteto valdybos narys, ir Ričardas Saisas, amerikiečių žydų komiteto informacijos reikalų direktorius.

Pirmoje pareiškimo dalyje išreiškiamas susirūpinimas didėjančiu nacionaliniu smurtu Sovietų Sąjungoje, ypač prieš vadinamąsias silpnąsias tautybes. Keturios pareiškimą pasirašiusios grupės pagyrė Baltijos tarybą už bandymus sutaisyti armėnus ir azerbaidžaniečius. Taip pat išreikštas susirūpinimas dėl augančio Sovietų Sąjungoje antisemitizmo, kuris gali būti išnaudotas slopinant naujuosius laisvės judėjimus, apšmeižiant Latvijos laudies frontą, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdį, ukrainiečių judėjimą "Ruch".

Išeivių atninės grupės teigiamai įvertin faktą, kad minėti tautiniai judėjimai paskelbė rezoliucijas, smerkiančias antisemitizmą, įtraukė žydus į savo organizacijas ir net į vadovaujančius postus, parėmė žydų kultūrinių institucijų atkūrimą, rėmė ir apsaugojo žydus nuo grasinimo ir smurto. Pareiškinge išryškinta, kad naujieji Pabaltijo ir Ukrainos demokratiniai judėjimai pripažįsta pliuralizmą mažumų atžvilgiu, ragina Sovietų vadovą Michailą Gorbačiovą pasmerkti antisemitizmą. Pareiškimas pakartotinai pabrėžia baimę, kad konservatyviosios ir rusų nacionalistinės jėgos gali išnaudoti antisemitizmą ne tiktai prieš žydus, bet taip pat stengiantis sukompromituoti demokratiškai tautinius judėjimus Sovietų Sąjungoje.

Trečiądienį Čikagos ir Filadelfijos dienraščiai paskelbė 4 grupių spaudos konferenciją ir bendrą pareiškimą. "Čikago tribiun" korespondentas Džonas Kesas apibūdino pareiškimą kaip lietuvių, latvių ir ukrainiečių - antisovietinių grupių bandymą išvengti neigiamų įvaizdžių ir pavadino Amerikos žydų ir Rytų europiečių emigrantų grupių bendrą akciją nenatūralia. Pasak Čikagos dienraščio, Davidas Rotas, Amerikos žydų komiteto atstovas, pareiškė, kad nors Rytų europiečių ir žydų grupės praaišėjo gra

22.

tarpusavyje kovojusios, šiandien, jo žodžiais tariant, abi pusės šiuo reikalu yra vieningos. Tai pozityvus veiksmas, kurį mes atliekame kartu. Tuo tarpu dienraštis "Filadelfija inkvairer" pabrėžė teigiamą pareiškimo aspektą. Rašoma, kad deklaracija rodo, jog viena iš didžiausių ir seniausių Amerikos žydų organizacijų yra įsitikinusi, kad Pabaltijo ir Ukrainos nacionaliniai judėjimai yra ne tik nepavojingi žydams ir kitoms mažumoms, bet žydai turėtų juos remti. Leikraščiai rašo: "Amerikos žydų atstovai sako, kad, jų nuomone, žydai turi remti tautinius judėjimus, pavyzdžiui, Sąjūdį, kurie remia demokratiją ir reformas."

Čikagos ir Filadelfijos dienraščiai perdavė ir LKP CK bei Sąjūdžio Seimo tarybos nario Algimanto Čekuolio pasisakymą, kuriame jis pareiškino, kad praeitų metų lapkričio mėnesį Vilniuje pasirodę antisemitiniai lapeliai jokių būdu nepriskirtini nei Sąjūdžiui, nei kitoms Lietuvos atgimimą skatinančioms grupėms. Čekuolis pareiškino, kad tokiais būdais stengiamasi pakonkti lietuvių tautiniams interesams.

Pasak kai kurių stebėtojų, galima tikėtis, kad šis latvių, lietuvių, ukrainiečių ir žydų organizacijų bendras pareiškimas prisidės prie ne visada praeityje oklandžių Rytų europiečių ir žydų santykių pagerėjimo, tarpusavio susipratimo ir pagarbos.

x

---

Atp. 21 egz.

Išsiųsta asmeniškai

S - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

2

# Radio biuletenis

286

1990-02-26

2.

"Amerikos balsas"Pranešimai

/vasario 26 - 18.30/

Šeštadienį Lietuvos gyventojai didele balsų dauguma atmetė komunistų kandidatus į Respublikos Aukščiausiąją Tarybą. LPS, kurio remiami kandidatai surinko daugiausia balsų, pasakė, jog rinkimų rezultatai suteikia jiems mandatą siekti nepriklausomybės.

x

/vasario 27 - 6.15/

JAV vyriausybė teigiamai vertina šeštadienį Lietuvoje įvykusius daugiapartinius rinkimus ir juos laiko aiškia prodemokratinė kandidatų pergale. Valstybės departamento atstovė Margaret Tatvoiler pasidžiaugė, kad per pirmąjį rinkimų raundą Sąjūdžio remiami kandidatai laimėjo 72 iš 90 galimų vietų. Ji taip pat išreiškė pasitenkinimą, kad vietų laimėjo ir Lietuvos nepriklausomos Komunistų partijos atstovai. Valstybės departamento atstovė taip pat pagyrė tai, kad rinkiminė kampanija buvo atvira ir praėjo ramiai. Pasak jos, rinkimų rezultatai tiksliai atspindi Lietuvos gyventojų pažiūras.

Žinių agentūros skelbia, kad Lietuvos Respublikos nepriklausomybės siekiančio Sąjūdžio vadovai rinkimų rezultatus laiko aiškiu mandatu Sąjūdžio tikslams įgyvendinti.

x

Vatikano radijas

/vasario 26 - 20.00/

Iš Lietuvos pranešama, kad Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininkas profesorius Landsbergis, lydimas Virgilijaus Čepaičio, išvyko į Maskvą, kur numato susitikti su ten dabar besilankančiu Čekoslovakijos respublikos prezidentu Havelu. Pats prezidentas Havelas išreiškė norą pasimatyti su Sąjūdžio atstovais. Skrisdamos iš Pragos į

3.

Maskvą prezidentas tuo tikslu buvo numatęs trumpai sustoti Vilniuje, tačiau, pagal iš Lietuvos gautas informacijas, tam pasipriešinusi sovietinė valdžia. Nugalėjęs Vilniuje susitikti su Sąjūdžio atstovais, prezidentas Havelas pakvietė profesorių Landsbergį ir Virgilijų Čepaitį atvykti į Maskvą.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 27 - 6.15/

Šiandien Maskvoje pradedamas svarstyti seniai lauktasis įstatymo projektas dėl naujo šalies prezidento posto sukūrimo. Kaip pranešama, tokio įstatymo priėmimas sustiprintų prezidento Gorbačiovo poziciją, jam siekiant liaudies išrinktos vyriausybės, kurią šiuo metu faktiškai valdo Komunistų partija. Prezidentūros įstatymo projektą pradės svarstyti TSRS Aukščiausioji Taryba. Ilgainiui ji turės patvirtinti liaudies deputatų suvažiavimas. Maskvos radijas pranešė, kad prezidentas būtų renkamas tiesioginiu slaptu balsavimu penkerių metų kadencijai ir jam būtų suteiktos plataus masto galios, įskaitant teisę skelbti dekretus, kaip, antai, išimties stovį.

Tuo tarpu TSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatai nuo Lietuvos pasmerkė Sovietų Sąjungos vyriausybės pasiūlymą suteikti Maskvai teisę skelbti išimties stovį atskirose respublikose. Vaidotas Antanaitis pareiškė, kad tas pasiūlymas nesiderina su Krenliaus pažadu suteikti respublikoms didesnę autonomiją. Jis pareikalavo, kad būtų gautos vietinių žmonių pritarimas, prieš bandant pritaikyti tokį įstatymą. TASS'o naujienų agentūra pranešė, jog Estijos deputatė Marju Lauristin taip pat reikalauja teisinių garantijų, siekiant išvengti pikt-naudžiavimo galia ar neteisėto išimties stovio galios naudojimo.

4.

Gruzijoje atkurta socialdemokratų partija. TASS'o pranešimu, praeitą savaitgalį Tbilisyje įvyko Gruzijos socialdemokratų partijos steigiamasis suvažiavimas. Atstovai parinko kandidatus, kurie kaip socialdemokratai balotiruotųsi Gruzijos vietiniuose rinkimuose kovo 25 dieną. Gruzijos socialdemokratų partija buvo uždrausta po to, kai 1921 metais kraštą okupavo Raudonoji armija.

x

/vasario 26 - 18.30/

Vakarų Vokietijos kancleriui Koliui grįžus namo po pasitarimų su JAV prezidentu Bušu, paaštėjo jo debatai dėl jo nusistatymo Vokietijos ir Lenkijos sienos klausimu. Kelių pagrindinių Vakarų Vokietijos politinių partijų vadovai nurodė, jog per dviejų dienų pokalbius su Amerikos prezidentu Koliš šiuo klausimu neišsiaiškino. Kancleris pasakė, jog niekas nenori Vokietijos - Lenkijos sienos pakeisti, tapčiau pabrėžė, jog klausimą galutinai turės išspręsti suvienytos Vokietijos vyriausybė.

Viena iš krikščionių demokratų partijos vadovų šiandien pasiūlė, kad abiejų Vokietijų parlamentai paskelbtų bendrą rezoliuciją, užtikrinant Lenkijos sienų integralumą. Roiterio naujienų agentūra, remdamasi Lenkijos vyriausybės dienraščiu, nurodė, jog, lenkų skimis žiūrint, Bušo-Kolio pokalbių rezultatai yra apgailėtini. Pasak dienraščio, Lenkija laukė, kad Vakarų Vokietijos kancleris užtikrintų vakarinės Lenkijos sienų neliečiamumą.

x

5.

/vasario 26 - 20.30/

Sovietų politikas reformistas Borisas Jelcinas savo autobiografijoje rašo, jog Sovietų Sąjungai prieš ketverius metus reikėjo įvesti reformas, kurios šiuo metu vyksta Rytų Europoje. Ištraukos iš jo knygos "Prieš plauką" vakar buvo išspausdinti Londone. Jelcinas pateikia tris reformų pagrindus. Pasak jo, reikia grąžinti privatinę nuosavybę, duoti žemės tiems, kurie ją dirba ir suteikti ekonominį savarankiškumą ir tikrą suverenumą visoms 15 respublikų. Jis nurodė, jog pastaroji priemonė padėtų išspręsti tautinių mažumų klausimą.

Savo autobiografijoje Jelcinas taip pat pasakoja apie 1976 metais įvykusį incidentą, jam būnant Kompartijos vadovybėje Sverdlovske. Jis tuo metu su žeme sulygino namą, kuriame 1918 metais bolševikai sušaudė caro Nikolajaus II šeimą. Jelcinas nurodė, jog tai buvo padaryta Maskvos įsakymu ir išreiškė nuomonę, kad tai barbariškas įsakymas. Pasak jo, valdžia buvo susirūpinusi, kad artėjant caro mirties metinėms prie namo neivyktų neramumai.

x

"Amerikos balsas" "JAV kongresmenų viešnagė  
/vasario 26 - 18.30/ Lietuvoje"

Vakar vėlai vakare į Lietuvą atvyko keturi JAV kongreso nariai, penkis paras išlaukę Vakarų Berlyne, kol Sovietų pareigūnai išdavė jiems įvažiavimo vizas. Plačiau informuoja mūsų korespondentas Vilniuje Romas Sakadolskis.

Keturi kongresmenai nusileido Vilniaus aerouoste sekmedienį, tuoj po 11 valandos vakaro, atvykę iš Maskvos LTSR Aukščiausiosios Tarybos lėktuvu. Svečius pasitiko Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis, kiti Sąjūdžio vadovybės nariai ir keli žurnalistai. Vilniaus aerouoste

## 6.

amerikiečių kongresmenų delegacijos pirmininkas Ričardas Durbinas, demokratas iš Iljinojaus valstijos, kurio motina lietuvė iš Jurbarko, pareiškė: "Mes tikinės susitikti su kai kuriais naujaisiais Lietuvos lyderiais, su jaunais vyrais ir moterimis, kurie drauge su kitų kartų atstovais yra lietuvių tautos vadovai. Mes jiems pareiškiamo, kad jų kovos atgarsiai girdėti visame pasaulyje. Laisvės liepsna dega širdyse mūsų visų, kurie gyvena tikėjimu, jog Lietuva bus laisva ir nepriklausoma".

Kitas kongresmenas, demokratas iš Teksaso valstijos, Viljamas Sarpalius, kurio abu tėvai lietuvių kilmės, pareiškė: gera būti Lietuvos žemėje. Sarpalius yra Amerikos kongreso komisijos žemės ūkio reikalams narys ir tikisi susitikti su Lietuvos žemdirbiais.

Džonas Mileris, respublikonas iš Vašingtono valstijos, tikisi susitikti su Lietuvos katalikų bažnyčios atstovais. Jis yra vienas iš Amerikos kongreso grupės, kuri rūpinasi ir seka pokyčius Lietuvos religiniame gyvenime, narys.

Respublikonas parlamentaras Kristoforas Koksas, iš Kalifornijos valstijos, pažymėjo, kad amerikiečiai niekada nenustoję vilties, kad galės atvykti į Lietuvą, nežiūrint Sovietų valdžios trukdymų. Jis tokiais žodžiais įvertino rinkimus praėjusį šeštadienį: "Manau, kad tai, kas įvyko šeštadienį ir įvykiai per atėinančias kelias savaites sudarys sąlygas Lietuvai vėl tapti nepriklausoma".

JAV kongresmeniui 5 paras išlaukė Vakarų Berlyne, Sovietų valdžios pareigūnams atmetus vizų prašymus. Valstybės departamentas ir Amerikos ambasadorius Maskvoje užprotestavo Sovietų poelgiu, sakydami, kad tai nesiderina su gerėjančiais santykiais tarp Amerikos ir Sovietų Sąjungos. Protestus taip pat pasiuntė Lietuvos Sąjūdžio Seimo

7.

teryba ir keli TSRS liaudies deputatai iš Lietuvos. Maskva iš karto tvirtino, kad kongresmenų atvykiniai nesama tinkamų sąlygų. Paskui pareiškė, kad jų kelionė nebuvo suderinta per įprastinius diplomatinius kanalus. Galiausiai Maskva nusileido, tačiau visą išdavė tik nuo vakar, tai yra rinkinams pasibaigus.

Vakar Vilniaus aerouoste Lietuvos Sąjūdžio vadovas Vytautas Landsbergis kreipėsi į amerikiečius tokiais žodžiais:

"Jūsų atvykimo istorija labai aiškiai parodė galbūt visam pasauliui mūsų situaciją. Jūs stovėjote už durų, už Lietuvos durų, į kurias beldėtės. Mes norėjom jus įleisti, bet mes negalėjom to padaryti. Mes to negalėjom padaryti, nes kažkas pavogė raktą tų durų. Tai įvyko prieš 50 metų. Bet visa mūsų valdyla yra nukreipta į tai, kad mes atrastumėm ir atgautumėm šitą raktą. Ir aš tikiuosi, kad kitą kartą, kai mes jus pakviesime, o tai gali būti ir gana greitai, jau tokių sunkumų jūs neturėsite.

Lietuvoje vyksta labai svarbūs pasikeitimai. Ir šitie rinkimai yra vienas iš etapų. Anksčiau valdžiai Lietuvoje Komunistų partija, kuri iš tikrųjų buvo tikrai vietininkė kitos, ne Lietuvoje esančios valdžios, traukėsi iš politinės arenos. Ji traukėsi savotiškai, suskildama į gabalus, mėginama keistis ir užleisdama savo pozicijas demokratiniams struktūroms. Kaip ir kiti procesai Lietuvoje, taip ir šitas vyksta taikingu būdu. Todėl galbūt iš šalies atrodo, kad Lietuvoje yra kažkas kitaip, negu kituose Rytų Europos kraštuose. Bet esmė yra ta pati. Ir mes pasieksim tą patį tikslą, tikrai, matyt, truputį kitaip, nes mūsų ir sąlygos, kaip jūs žinote, yra kitokios.

Mes labai laimingi, kad jūs vis dėlto atvykote, nors ir trumpam. Bet jūsų atvykimas labai parems mūsų kovą. Ir tas dienas, kai jūs buvote Berlyne.

8.

jūs buvote visą laiką čia. Apie jus buvo labai daug kalbama ir galvojama. Mes visą laiką jautėm, kad jūs esate taip netoli ir taip mums reikalingi. Todėl dabar ypatingai džiugu jus čia asmeniškai matyti ir pasveikinti. Ačiū, kad jūs turėjot tiek kantrybės."

Šiandien Amerikos kongresmenai lankėsi Kėdainiuose Lietuvos vietose, įskaitant Kauną, kur susitiko su Lietuvos kardinolu Vincentu Sladkevičium. Vakare kongresmenai išvyko atgal į Maskvą, kur pernaktuos. Rytoj išvyksta namo.

x

/vasario 26- 20.30/

Šiandien Vilniuje, Lietuvos Sąjūdžio būstinėje, buvo suruošta spaudos konferencija, kurioje, dalyvavo visi keturi atvykę JAV kongresmenai.

JAV atstovų rūmų narys Džonas Mileris šiandien per spaudos konferenciją Vilniuje pareiškė, kad amerikiečiai parlamentaram, grįžę į Vašingtoną, pateiks tris rekomendacijas prezidento Džordžo Bušo vyriausybei: "Pirma, JAV turėtų ir toliau laikytis nusistatymo nepripažinti Sovietų okupacijos Lietuvoje. JAV prezidentas ir valstybės sekretorius turėtų aiškiai pareikšti, kad mes laikomės tokio nusistatymo. Antra, JAV turėtų remti taikingas Lietuvos žmonių aspiracijas dėl apsisprendimo teisės. Ir jeiigu Lietuvos žmonės per savo rinktus atstovus pasirenka nepriklausomybę, JAV turėtų remti tas pastangas. Trečia, šiuo pereinsmuoju laikotarpiu JAV turėtų surasti kelius, kuriais mes galėtume tyliau, tačiau efektyviai, padėti Lietuvos žmonėms." Amerikietis parlamentaras paminėjo kelis tokios pagalbos būdus: toliau plėtoti kontaktus tarp Amerikos lietuvių ir jų tėvynainių Lietuvoje. Privačiai vystyti mainus. Kongresmenas Mileris pareiškė, kad ne-

pripažinimo politika draudžia steigti Amerikos misiją Lietuvoje, tačiau galima būtų steigti neoficialias privačias ekonomines bei kultūrines misijas. Gal šiuo klausimu pasisakys ir Sąjūdis, sakė kongresmenas.

Kitas Amerikos atstovų rūnų narys Kristoforas Koksas painformavo, kad Sovietų pareigūnams atsisakius amerikiečiams išduoti vizas, pastangose pakeisti Maskvos sprendimą dalyvavo pats prezidentas Bušas, viceprezidentas Kveilas, valstybės departamentas ir Amerikos atstovas Maskvoje Metlokas.

Kongreso narys Ričardas Durbinas, amerikiečių parlamentarų delegacijos vadovas, pastebėjo: "Mes buvome tiek pat pasiryžę atvykti į Lietuvą, kaip ir Lietuva yra pasiryžusi būti laisva. Mes šiandien čia atvykome kaip bičiuliai pasakyti Lietuvos žmonėms, kad JAV kongresas ir mūsų tauta išdėmiais stebės Lietuvą ateityje". Kongresmenas Durbinas nurodė, kad jo motina - Ona Kutkaitė, iš Jurbarko, išvyko į Ameriką ieškodama laisvo gyvenimo. Šiandien Lietuvos jauni žmonės gali su viltimi žvelgti į savo ateitį savo tėvynėje.

Kongresmenas Viljamas Sarpalius, kurio atn tėvai lietuvių kilmės, pastebėjo, kad kiekvienas žmogus Dievui turi atsakyti du klausimus: ką darei Dievui ir ką darei savo artimui? Dabar proga Lietuvos žmonėms darbuotis ateities Lietuvai. Kongresmenas taip pat įteikė Sąjūdžiui Amerikos vėliavą, kuri neseniai plevė savo viršum kongreso rūnų Kapitoliaus Vašingtone. Kongresmenai sutarė, kad Sąjūdžio pergalė praėjusio šeštadienio rinkimuose buvo stebėtina. Anot kongresmeno Kokso: "Tai buvo ne tik stebėtina pergalė Sąjūdžiui. Atminkime Sąjūdžio nuostatą - už atgimstančią Lietuvą, jos nepriklausomybę. Per šiuos rinkimus ne tik buvo išrinkta nauja deputatų dauguma. Tai buvo referendumas dėl nepriklausomybės. Ir nepriklausomybės

10.

laimėjo. Tikimės, kad naujoji dauguma parlamente įgyvendins šį laisvės ir nepriklausomybės mandatą".

Amerikietis parlamentaras pastebėjo, kad daug kalbama apie galimą Sovietų Sąjungos ekonominį bloką, nukreiptą prieš Lietuvą, ir kokius gyvenimo vargus tai gali sukelti: "Laisvė nuo žlugusios komunistų ekonominės sistemos yra daug daugiau vertinga, negu priklausomybė jai. Mums garbė šien dien būti Lietuvoje, jos istoriniame etape. Mes niekuomet nepamiršime jų kovos. Visada prisiminsime, kad kartu visuomet būtume laisvi".

Spaudos konferencijai Sąjūdžio būstinėje dalyvavo deputatas, Seimo tarybos narys ir Lietuvos Žaliųjų lyderis Zigmas Vaišvila.

X

"Laisvosios Europos" "Vakarų spauda apie rinkimus  
radijas Lietuvoje  
 /vasario 26 - 19.00/

Vakarų spauda praneša apie Lietuvos rinkimų rezultatus, kaip apie lemiamą nepriklausomybės šalininkų laimėjimą. Augustinas Liepa apžvelgia tarptautinių žinių agentūrų ir amerikiečių laikraščių pranešimus.

Agentūra Asošieited pres, sekmadienį popiet skelbdama neoficialius rinkimų duomenis, pranešė, kad Sąjūdis laimėjo 72 iš 90 rinkiminių apygardų, kuriose buvo išrinkti deputatai per pirmąją balsavinę. Ritos Dapkutės pateiktais duomenimis, 45 apygardose kandidatai nesurinko daugumos ir antrasis balsavimas vyks kovo 10. Šešiose apylinkėse balsavimus reikės pakartoti dėl nepakankamo balsuotojų skaičiaus ar kitų techniško priežasčių. Balsavime dalyvavo apie 75 procentai turėjusių teisę balsuoti.

Agentūra JUPI sekmadienio vakarą paskelbė pasikalbėjimą su rinkimus laimėjusio Sąjūdžio vadovu Vytautu Landsbergiu. Tai ramus, atsargus žmo-

gus, kaip revoliucija, kuriai jis vadovauja, rašo JUPI. Mūsų pagrindinis tikslas - nepriklausomybės klausimas - išsprendęs šią vasarą, sakė Landsbergis agentūros atstovui. Jis mano, kad oficialios derybos su Maskva prasidės veikiai. Sąjūdžio didžiulis laimėjimas vers Gorbačiovą pripažinti lietuvių laisvės reikalavimus. Landsbergis sakė, kad jis nepasitiki Gorbačiovu, kuris gali nenumatomais sprendimais sulaikyti Lietuvos laisvės žygį. Atėmęs savaitėmis jis gali būti išrinktas valstybės prezidentu su ypatingomis galiomis ir jas panaudoti prieš mus, kalbėjo Landsbergis. Jis neatmetė karinio išsikišimo galimybes. Sąjūdžio vadovas sakė, kad pasiekti formalią nepriklausomybę nuo Maskvos esą lengviau. Bet kelias į tikrą nepriklausomybę būsiąs ilgas dėl ūkio problemų, kurias sukels atsiskyrimas nuo Maskvos. Sunku pasakyti, kada turėsime tikrą nepriklausomybę, sakė profesorius agentūros JUPI korespondentui.

Dienraščio "Niujork tains" korespondentas rašo apie rinkėjų triuškinantį atkirtį Kompartijai, kuri gavo tik 7 iš 90 vietų. Tie 7 laimėjimai priklauso nelietuvių mažumai, pažymi korespondentas. Sąjūdis tikisi naujame parlamente turėti apie 100 vietų. Naująją vyriausybę sudarysianti partijų koalicija. Abejoju, ar joje bus pageidaujami nepriklausomybės priešininkai, sakė Niujorko laikraščio korespondentui Algimantas Čekuolis. Tikrai Gorbačiovui ištikimi tarybinės kompartijos kandidatai priešinsis Lietuvos nepriklausomybės siekiui. Savo kampaniją jie daugiausiai vedė tik tarp rusų ir lenkų mažumų.

Deividas Romnikas dienraštyje "Vašington post" pažymi, kad dabar Lietuvos komunistai, kaip įvairios komunistų organizacijos Rytų Europoje, turės mažumos vaidmenį koalicinėje vyriausybėje. Tai

## 12.

istoriškas įvykis ne tik Lietuvai, bet visai Tarybų Sąjungai, teigia Remnikas ir cituoja Sąjūdžio vadovo Vytauto Landsbergio žodžius: laikas ir įvykiai komunistams Lietuvoje aiškiai bėgo per greitai. Bet Maskva ir Gorbačiovas galėjo laimėti kiek laiko, atsisakydami Konstitucijos garantuojamo valdžios monopolio.

Beveik visose apygardose kandidatai buvo vieningi nepriklausomybės klausimu. Jie skyrėsi tik dėl laiko ir strategijos. Brazausko vadovaujami Lietuvos komunistai tiesiog nepajėgė pakeisti savo istoriško vaizdo. Niekas už mane geriau nežino, kokia nešvėri buvo mūsų istorija, sakė neseniai Vilniuje Brazauskas. Būdinga, kad kandidatai mėgino atsiriboti nuo savo partiškumų. Kai Brazauskas ragino eiti palaipsniškai į nepriklausomybę, Sąjūdžio kandidatai daugiausia reikalavo stiprinti spaudimą Maskvai, kad leistų Respublikai atsiskirti. Vašingtono laikraščio korespondentas pažymėjo, kad lietuviai svarsto ne tik kiek pasipriešinimo galima laukti Maskvoje, bet ir kiek paramos iš Vašingtono bei kitų Vakarų valstybių sostinių. Mes tiriamo Maskvą, bet tiriamo ir Vakarus, sakė Landsbergis. Norime žinoti, kas yra Vakarai. Ar tiktai pirkliai, ar turi krikščioniškus demokratiškus principus, kurie galioja kitiems, kaip ir sau patys. Mums reikia aiškiai reiškiamos paramos. Iki šiol prezidento Bušo žodžiai mums gana rezervuoti, cituoja Landsbergį "Niujork teims".

Laikraštis "Čikago tribiun" rašo: partijos ateina ir partijos praeina, bet Lietuva pasilieka. Taip vienas Kompartijos narys sutrauktai išreiškė Lietuvos politinę galvą, nacionalistų kandidatams laimėjus didelę pergalę šeštadienio rinkimuose. Korespondentas cituoja Landsbergio žodžius: turime vieną bendrą ir labai aiškų tikslą - Lietuvai

13.

valstybingumą. Tas tikslas pasiekiamas šiomet. Svarbiausi žingsniai turi būti žengti šiomet. Bet tai nereiškia, kad Lietuva šiomet taps visiškai nepriklausoma. Mes neskubam, ne kiaušininę kepen, bet kuriam Lietuvos istoriją, sakė Landsbergis. Čikagos laikraštis pažymi, kad Lietuvos jaunimas atsisako tarnauti tarybinėje kariuomenėje, kuri 1940 metais okupavo jų kraštą. Gražina šaukimo lapelius ir taip kuria faktus, kuriais grindžiamas kelias į nepriklausomybę.

Apie kitą praktišką žingsnį į Lietuvos nepriklausomybę šeštadienio laidoje rašė "Niujork taisas", paskelbęs korespondento pranešimą, kad Lietuvos komunistai pareigūnai pradėjo tyliai derybas dėl KGB veiklos nutraukimo. Maskva, atrodo, suprantanti reikalą. KGB vadovybė Maskvoje, norėdama išvengti to, ką patyrė slaptoji policija Rytų Europos šalyse, siūlanti savo skyriui Lietuvoje daugiau skaitytis su Respublikos vyriausybe. KGB vadovas generolas Kriučkovas, kaip pranešė nenurodomas šaltinis, sutinka pakeisti generolą Eismuntą lietuviams labiau priimtina kandidatu. KGB atstovas Maskvoje Igobis Prelinas atsisakė kalbėti apie KGB žinybos ateitį Lietuvoje.

x

"Jaisvosios Europos" "Lietuvos vyriausybės sudary-  
radijas mo klausimu"

/vasario 26 - 19.00/

Kęstutis Girnius parengė medžiagą apie šeštadienio rinkimus Lietuvoje. Kviečiame pasiklausyti.

Sąjūdžio pergalė buvo nelauktai didelė. Tik didžiausi optimistai galėjo tikėti, kad Sąjūdžio remiami kandidatai laimės 80 nuošimčių mandatų. Juo labiau, kad savarankiška LKP išrinko tik 9 Sąjūdžio remiamus kandidatus. Rinkimų išvakarėse

profesorius Landsbergis reiškė nuomonę, kad Sąjūdis laimės mažą daugumą. Net ir Kaune, kur Sąjūdžio kandidatai laimėjo visus mandatus, kilo abejonių. Birutė Nedzinskienė, laimėjusi prieš miesto pirmają sekretorių Vytautą Arbačiauską, penktadienį pasakė, kad gal tik 10 iš 16 sąjūdininkų laimės pirmame ture. Nebuvo aišku, kaip kaime seksis sąjūdininkams, negyvenantiems tose apygardose.

Bronius Genzelis neneigia, kad LKP snarkiai pralaimėjo. Pasak jo, ne visi žmonės gerai atskiria sovietinę LKP nuo Maskvos šalininkų. Naktinė partija neturi daug narių, bet ji gerai organizuota. Tas turėjo poveikį rinkimams. Tačiau Genzelis per daug nesisiciloja dėl partijos nesėkmės. Priklausymas vienai ar kitai partijai ne tiek svarbus, kiek išsipareigojimas nepriklausomybės atkūrimui. O nepriklausomybės šalininkai laimėjo.

Kazimieras Motieka laiko rinkimų rezultatus didele pergale Lietuvai ir nepriklausomybės šalininkams.

#### Motieka:

- Aš reikšmę pridodu didžiulei, be jokios abejonės. Šią reikšmę iki rinkimų buvo bandoma sumenkinti. Buvo bandoma Lietuvos žmonėms įteigti, kad einam kažkokiu bendru frontu su Komunistų partija, kuri pati dar nežino, kuriuo keliu eiti ir kaip šią nepriklausomybę pasiekti. Tai, žinoma, ta reikšmė dar kartą didėja. Reiškia, žmonės patys galvoja, patys supranta ir patys įvertina situaciją, kuri yra Lietuvoje. Jie puikiai žino, kas pirmo eilėje turi būti sprendžiama. Kaip tik dėl to Sąjūdį jie ir palaikė. Aš manyčiau, kad čia yra didžiulė Sąjūdžio pergalė būtent kaip tik ta prasme, nes dabartiniu metu artimiausioje eilėje, artimiausiu metu turi būti sprendžiamas Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo klausimas. Ir apie jokių ma-  
žų žangelių, apie tokias ekonominės reformos

15.

apie jokias derybas Maskvoje. Turi būti iš pradžių išspręsti politiniai klausimai, politinės Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimas. O po to kiekvienas žingsnis, koks jis bus, ar sunkus, ar lengvas, ar iš viso neįmanoma bus tartis su Tarybų Sąjunga, čia jau priklausys nuo pačios Tarybų Sąjungos.

Sąjūdis ir Lietuva neketina nutraukti ūkinius santykius su Maskva, nors Kremlius gali mėginti Lietuvą bausti įvairiomis ūkio sankcijomis, net ūkio blokada. Tačiau Lietuvoje pakankamai šviesių ir ryžtingų žmonių, kurie pasiryžę dirbti ir aukotis dėl Lietuvos.

Pirmojo rinkimų turo baigmė toli gražu nereiškia Lietuvos politinio gyvenimo atoslūgio. Tebėra daug problemų ir didelių uždavinių. Po kelių savaičių vyks antrasis rinkimų turas. Kova bus nemažiau sunki. Partijai svarbu laimėti kuo daugiau vietų, kuo sumažintų milžinišką pralaimėjimą. Komunistų kandidatų yra nemažai. Bent 12 kandidatų yra Sąjūdžio remiami komunistai. Sąjūdis siekia užtikrinti kad du trečdaliai deputatų būtų sąjūdininkai. Tai stengsis laimėti dar 25 vietas.

Rinkimai nemažiau svarbūs Lietuvos demokratų partijai. Nors nė vienas iš 16-kos demokratų partijos kandidatų nelaimėjo šeštadienį, 5 pateko į antrąjį turą. Partijos prestižas samarkiai nukentėję, jei bent keli nepasiektų pergalės. 6 apygardose vyks nauji rinkimai, tad reikia iš naujo kelti kandidatus.

Socialdemokratų partijos taryba sekmadienį jau sudarė 6 kandidatų sąrašą, kurį įteiks Sąjūdžio Seimui ir vietos taryboms, tikėdamiesi pritarimo.

Vyriausybės sudarymo klausimas yra labai opus. Kol kas jam neskiriama labai daug dėmesio ir nėra

vieningos nuomonės šiuo klausimu. Socialdemokratų partijos taryba nusprendė nedalyvauti vykdomojoje valdžioje ir leisti komunistams sudaryti vyriausybę.

Antanavičius:

- Mes, socialdemokratai, nusprendėm koaliciją nedalyvauti, vykdomojoje valdžioje nedalyvauti ir siūlyti visoms demokratinėms jėgoms, kad būtų leista formuoti vyriausybę komunistams. Toks jau sprendimas mūsų partijos. Priežasčių čia yra daug. Po diskusijos, kuri baigėsi visišku tarpusavio supratimu mūsų partijos taryboje /iš pradžių buvo įvairių nuomonių/, geresnės išeities mes nerandam tuo tarpu. O parlamentas turi remti ekonominę reformą, priiminėti įstatymus naujos reformos, ruoštis pakeisti visą ekonominę sistemą. Tą nepadarysim greičiau, negu laike metų, pusantrų.

Antanavičius nurodė, kad socialdemokratai stengsis įtikinti kitus deputatus pritarti šiam planui. Komunistai turi didžiausią šalies valdymo patirtį. Šiuo metu neįmanoma jų visų pakeisti.

Antanavičius:

- Paskirti ministrus galim ir sąjūdiocius, tačiau visa struktūra žemesnė - visi direktoriai, kolūkių pirmininkai, visa municipalitotinė valdžia ir neatrodo, kad po rinkimų bus didelis perversmas vietinėse tarybose - lieka vis dėlto tos ankstesnės struktūros rankose. Globališkai pakeisti, sakyčiau, būtų avantiūristiška ir, be to, nėra į ką pakeisti. Todėl, kad visi, kurie buvo vadovaujantys žmonės, visi buvo komunistai. Ne komunistas, kad ir koks jis būtų pažangus ir gabus, jis negalėjo būti vadovaujančiu. Tokiu būdu to vadovavimo patirties ir nėra niekur kitur, išskyrus tarp komunistų. Kai kurias vietas galima, žinoma, būtų užimti, bet jokia būdu ne visas.

Antenavičius supranta, kad vykdomosios valdžios išlaikymas sustiprintų partijos galią, bet dėl to ne tiek rūpinasi. Komunistai tai galės pasiekti tik dirbdami Lietuvai labui. O nepriklausomybė, ne partijos įtaka, yra pats svarbiausias siekis.

Antenavičius:

- Vakar kažkas išreiškė: o jei komunistai staisys išves ekonomiką iš krizės būsenos? Tai, sakiau, Dievas jiems tegul padeda. Mes gi dėl Lietuvos. Tegul išveda. Tai ir čia, jeigu nepadarys gerų darbų Lietuvai, jeigu neišves Lietuvos iš krizinės būsenos, tai ir nesustiprins, kad ir turėdami tūkstančius informacijos, komunikacijos priemonių. Na, o jeigu dirbs Lietuvai kaip reikiant, tai tegul dirba. Juk mes dėl Lietuvos, o ne dėl kokios mūsų partijos, ar kitos partijos prestižo.

Apie koalicinės vyriausybės su komunistais sudarymą galvoja ir Kauno Sąjūdžio tarybos pirmininkas Stankevičius. Ir dėl panašių priežasčių, būtent, dėl komunistų patirties vykdomojoje valdžioje.

Kazimieras Motieka nėra dalyvavęs pasitarimuose dėl naujos vyriausybės. Jis neabejoja, kad reikės pakeisti dabartinės vyriausybės sudėtį.

Motieka:

- Apie tai, kad vyriausybė turi būti pakeista, tai jokių kalbų negali būti. Daugumą vyriausybės narių, ne visus, gink Dieve. Kurie iš tikrųjų arba nieko nedarė, arba tyčia tęsė ir vilkino visų šitų svarbiausių klausimų sprendimą.

Pasak Broniaus Genzelio, komunistai dar nėra svarstę koalicijos sudarymo, bet jie mano, jog jie turėtų iesti į koalicinę vyriausybę. Sąjūdis turėtų sudaryti vyriausybę, sukviėdamas kompetentingus žmones ir iš kitų partijų.

Galime pridurti, kad savarankiška LKP turi kitų rūpesčių. Genzelis pažymėjo, kad TSKP CK Politinis biuras priėmė nutarimą, Gorbačiovo pasirašytą, kuriame reikalaujama, kad LKP sumokėtų 96 milijonus rublių už aparato išlaikymą. Apie tai jau pranešta, nors oficialaus laiško dar negauta.

x

---

Atsp. 21 egz.

Išsiųsta asmeniškai

D - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

2

# Radio biuletenis

304

NR90-02-27

"Amerikos balsas"Pranešimai

/vasario 27 - 18.30/

Sovietų Sąjungos Aukščiausioji Taryba, nepaisydama kai kurių radikalesnių deputatų pasipriešinimo, iš principo pritarė pasiūlymui sukurti naują įtakingesnę prezidento postą. Aukščiausioji Taryba didele balsų dauguma priėmė rezoliuciją, raginančią įkurti naują postą. Jai dar turi pritarti liaudies deputatų suvažiavimas. Pasiūlymas, kurį stipriai remia Sovietų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas, bus svarstomas neeilinėje suvažiavimo sesijoje kovo 12-13 dienomis. Iš Maskvos pranešama, jog naują postą tikriausiai užims Gorbačiovas.

Kiek anksčiau deputatas reformistas Sergejus Stankevičius sutiko, kad reikia stipresnės prezidentūros, tačiau atkreipė dėmesį į totalitarizmo tradiciją Sovietų Sąjungoje ir paragino nustatyti prezidento galios ribas.

Daugelis deputatų iš Pabaltijo respublikų atsisakė dalyvauti debatuose ar balsuoti šiuo klausimu, sakydami, jog prezidento galių praplėtimas kompromituotų jų pastangas atstatyti savo respublikų nepriklausomybę.

x

Kai kurie JAV kongresmenai kritikuoja Sovietų pareigūnus, kurie neleisdžia amerikiečiams kongresmenams keliauti į Ukrainą ir ten stebėti kovo 4 dieną įvyksiančius rinkimus. Tarp negaunančių vizos yra Pol-sinkio komisijos, stebinčios žmogaus teisių padėtį Europoje, pirmininkas senatorius Dekonsinis ir tos pačios komisijos narys senatorius Frankas Loutenbergas. Abu pareiškė viltį, kad Sovietų pareigūnai pakeis savo sprendimą ir leis kongreso delegacijai stebėti rinkimus ne tik Ukrainoje, bet taip pat Latvijoje ir Estijoje. Senatorius Dekonsinis pastebėjo, kad

3.

Maskva leido Kanados parlamentarams apsilankyti Lietuvoje, kai ten vyko rinkimai. Senatoriaus nuomone, jei JAV delegacijai nebus leista vykti į Ukrainą, tai bus diskriminuojama prieš amerikiečius.

x

Čekoslovakijos prezidentas Havelas, baigdamas dviejų dienų vizitą Maskvoje, susitiko su Sovietų žmogaus teisių gynėjais. Pasak Prahos radijo, prezidentas Havelas šiandien pusryčiaus su keliais aktyvistais, įskaitant Andrejaus Sacharovo našlę Jeleną Boner, Sergejų Kovaliovą ir Aleksandrą Podrabineką. Taip pat dalyvavo Larisa Bogoraza ir Konstantinas Babickis, kuris 1968 metais Raudonojoje aikštėje dalyvavo demonstracijoje, protestuojant prieš Varšuvos pakto pajėgų invaziją į Čekoslovakiją. Havelas vėliau padėjo gėlių ant Sacharovo kapo.

x

/vasario 28 - 6.15/

Moldavijoje sekmadienį įvyko Aukščiausiosios Tarybos rinkimai. Vakar suskaičiavus balsus buvo pranešta, kad beveik visos per pirmąjį turą laimėtos vietos atiteko Moldavijos Liaudies fronto kandidatams.

x

"Laisvės Europos"  
radijas

/vasario 27 - 19.00/

Lenkija ir Izraelis formaliai atkūrė diplomatinius santykius. Netrukus šalys turi apsikeisti ambasadoriais ir suteikti savo dabartinėms misijoms pasiuntinybių statusą. Dokumentus Varšuvoje šiandien iškilmingai pasirašė Izraelio užsienio reikalų ministras Arensas ir Lenkijos užsienio reikalų ministras Skubiševskis. Skubi-

4.

Ševskis pasakė reporteriams, kad jis didžiūojasi šia sutartimi ir linki abiems šalims puikių diplomatinį santykių. Arensas sakė, kad jis tikisi, jog Lenkija parems tarptautinę Izraelio poziciją, o Izraelis savo ruožtu padės Lenkijai ekonomikos ir finansų srityse.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 28 - 6.15/

Po daugiau nei 42 metų, Bulgarijos žemdirbių partija pasiskelbė visiškai atsiskirianti nuo komunistų partijos. Tokią deklaraciją priėmė Bulgarijos žemdirbių partijos suvažiavimas Sofijoje. Delegatai nurodė, kad partija atnaujinama kaip visiškai nepriklausomas politinis vienetas. Naujosios žemdirbių partijos platformoje pasisakoma už radikalią Bulgarijos demokratizaciją, įskaitant laisvus daugiapartinius rinkimus, privačią nuosavybę ir rinkos ekonomiką.

Platforma priimta prabėgus trim savaitėm po to, kai žemdirbių vadovai pirmą kartą per 40 metų atsisakė dalyvauti koalicinėje vyriausybėje su komunistais. Bulgarijos opozicinės grupės kaltina komunistų partiją, kuri tobekontroliuoja svarbiuosius vyriausybės postus, reformų vilkinimu.

x

"Laisvosios Europos"

radijas

/vasario 27 - 19.00/

Vengrai milžiniškais kiekiais perka Rytų Vokietijos markes. Daugelyje bankų ir užsienio kelionių biurų Rytų Vokietijos markių atsargos išsibaigė. Vengrai mano, kad šių markių vertė nepaprastai pakils, kai, pagal Vokietijų susivienijimo programą, šios markės bus

5.

apyvartoje lygiai su Vakarų Vokietijos markėmis. Vengrijos valstybinio banko atstovas sako, kad šiemet Vengrijoje bus parduota 14 milijonų Vokietijos markių. Pernai per tą patį periodą buvo parduotas tik vienas milijonas.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 27 - 20.30/

JAV prezidentas Bušas šaukia tarptautinę konferenciją aplinkos apsaugos klausimais. Ji vyks balandžio mėnesio viduryje Vašingtone. Jau pakviesti 20-ties didžiųjų pramoninių šalių atstovai. Baltųjų rūmų pareiškime nurodoma, jog dviejų dienų konferencija dėmesį nukreips į mokslinius bei ekonominius aspektus tokių problemų, kaip šiltnamio efektas.

x

/vasario 27 - 18.30/

Rytoj prasidės gėvėnis. Tai pasninko ir atgailos laikas, ruošiantis Kristaus prisikėlimo šventei - Velykoms. Ta proga popiežius Jonas Paulius II kreipėsi į tarptautinę bendruomenę, prašydamas, kad ji visiems pabėgėliams užtikrintų žmogaus teises. Pasak popiežiaus, vis didėjantis pabėgėlių srautas yra skaudus tikrovė ne tik tam tikruose pasaulio regionuose, bet kiekviename žemyne. Jis nurodė, jog katalikai turėtų pabėgėlius nuoširdžiai priimti, pastebėdamas, jog prieglobsčio siekiantis žmonėms reikia pastogės, švietimo, sveikatos apsaugos, darbo. Kreipdamasis į pačius pabėgėlius, popiežius pasekė, jog pasaulis žino jų problemas, ir bažnyčia stengiasi pagerinti jų padėtį.

x

6.

Maskvos radijas pranešė, jog Sovietų Sąjungoje yra apie 90 milijonų tikinčiųjų. Šie duomenys pagrįsti žmonių apklausa, kuri buvo pravesta Aukščiausiojai Tarybai ruošiantis debatams dėl sąžinės laisvės įstatymo. Tai pirma tokia apklausa Sovietų Sąjungoje, kuri save laiko ateistine valstybe. Pasak radijo, dauguma apklaustųjų pasisakė už papildomą teisę religinėms bendruomenėms, leidžiant joms spausdinti savo leidinius ir steigti mokyklas.

x

"Amerikos balsas"

/vasario 27 - 18.30/

"Čekoslovakijos ir Sovietų  
Sąjungos susitarimai"

Sovietų Sąjungos vadovas Gorbačiovas ir Čekoslovakijos prezidentas Havelas pasirašė naują santykių deklaraciją. Mūsų korespondentas iš Maskvos praneša, kad vakar buvo susitarta ir dėl Sovietų kariuomenės pasitraukimo iš Čekoslovakijos ligi kitų metų vidurio.

Pagal naują deklaraciją, nuo dabar abiejų šalių santykiavimas remsis lygybe ir pagarba abišaliui suverenumui. Deklaracija reiškia, kad baigėsi Čekoslovakijos subordinavimas, kuris prasidėjo ir tęsėsi nuo Antrojo pasaulinio karo laikų. Jei deklaracijos bus laikomasi, tai Čekoslovakija atgaus pilną valstybinį suverenitetą.

Čekoslovakijos prezidentas Havelas sako, kad naujoji deklaracija turėtų padėti pagrindus visai naujiems abipusiems santykiams. Pasak Havelo, pasitarimas su Gorbačiovu buvęs nepaprastai sėkmingas, jiems abiems buvo puikiai sutarant visais klausimais.

Vakar buvo pasirašyti ir kiti du susitarimai. Vienas iš jų nustato Sovietų kariuomenės pasitraukimo ir šeimų, amunicijos bei įrenginių iš Čekoslovakijos išvežimo terminą. Gorbačiovas sako, kad visą kariuomenę būtų galima atitraukti ligi kitų metų vasario mėnesio.

Tuo tarpu Prezidentas Havelas pastebėjo, kad Sovietų kariuomenės pasitraukimas yra reikšmingas ne tik Čekoslovakijai, bet ir visai Europai. Trečias susitarimas yra dėl bendradarbiavimo kovojant prieš terorizmą, tarptautinius nusikaltėlius ir narkotikų kontrolą.

Pasirašius susitarimus Gorbačiovas pareiškė, kad jam 1987 metais apsilankius Prahoje jis nesijautė gerai, lyg būtų dusęs, nes čekų ir slovākų parodytas entuziazmas simbolizavo nepasitenkinimą tuometiniu Prahos režimu. Prezidentas Havelas į tai atsakė pastebėdamas, kad tai tipiška čekoslovakų laikysena, namant, kad gelbėtojas turi būti iš kitur. Tačiau Havelas teigia, o Gorbačiovas su tuo sutinka, kad Čekoslovakija turi pati išsigelbėti.

Abu vadovai taipgi aptarė Vokietijų susivienijimą. Abiejų šalių nusistatymas tuo klausimu yra panašus. Havelas pastebėjo, kad Gorbačiovas jį netraktavo kaip mažos šalies vadovo. Jiedu kalbėjosi kaip lygus su lygiu. Havelas pakvietė Gorbačiovą apsilankyti Čekoslovakijoje, ir Gorbačiovas sutiko.

x

|                             |                                                             |
|-----------------------------|-------------------------------------------------------------|
| <u>"Amerikos balsas"</u>    | <u>"V.Landsbergis apie susitikimą su prezidentu Havelu"</u> |
| <u>/vasario 27 - 18.30/</u> |                                                             |

Vakar Maskvoje Lietuvos Sąjūdžio delegacija susitiko su ten besilankančiu Čekoslovakijos prezidentu Havelu. Mūsų korespondentas Vilniuje Romas Sakadolskis paprašė delegacijos vadovą, Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininką Vytautą Landsbergį papasakoti apie šį susitikimą.

- Jūs vakar susitikote su Čekoslovakijos prezidentu Havelu. Kieno iniciatyva įvyko šis susitikimas?  
Landsbergis:

- Tai buvo, matyt, jo iniciatyva. Galbūt ir Čekoslovakijos atstovybės Maskvoje. Gavome pakvietimus

trys žmonės iš Lietuvos. Važiavome į priėmimą, kuriame dalyvavo Maskvos, įvairių miestų, įvairių respublikų demokratinių judėjimų atstovai. Ten nebuvo jokių ministrų, jokių oficialios valdžios atstovų. Buvo vedinamieji neformalai ir demokratinės krypties veikėjai. Iš tarpregioninės deputatų grupės buvo Afanasjevas, matėm ukrainiečių "Rucho" ir buvusių politinių kalinių organizacijų atstovus. Estijai atstovavo Marju Lauristin. Iš Lietuvos buvom trys atstovai - Kazimiera Prunskienė, Virgilijus Čeraitis ir aš. Su Havelu teko pasikalbėti truputį, prieš jį susipažinti su juo. Tik pasisveikinti, padėkoti už pakvietimą ir pakalbėti apie jo galimybę apsilankyti Lietuvoje. Kadangi jis buvo gavęs mūsų oficialų pakvietimą anksčiau, jis pats apie tai pradėjo kalbėti. Mes tikėjome, kad gal jis, grįždamas į Čekoslovakiją, galėtų nors trumpam užsukti į Vilnių. Tačiau jis atsiprašė, kad negali, nes labai griežtas jo tvarkaraštis, būtinai tiksliai tam tikrą valandą turi būti Prahoje. Matyt, ateityje galės būti apie tai kalbama.

- Čia, Vilniuje, buvo kalbama apie tai, kad Havelas bandė vykti į Vilnių, tačiau jam nebuvo išduota viza. Čia teisybė ar ne?

Landsbergis:

- Man atrodo, kad apie tai kalbos nebuvo. Aš nieko negaliu tvirtinti, nei neigti. Tikrai buvo kalba apie tai, kad jis turi būti Prahoje tam tikru laiku, kur jis yra pažadėjęs būti viename renginy.

- Ar buvo kalbama apie tai, kada jis galėtų atvykti į Lietuvą? Ar buvo minima kokia data?

Landsbergis:

- Ne, nebuvo, nes tai buvo tarp kitų žmonių, prie švediško stalo toks poros minučių pašnekučiavimas. Jokių tiesioginių derybų ar pokalbių su juo daugiau ir nebuvo. Toks pakvietimas susipažinimui ir, žinoma, labai gražus iš jo pusės ir svarbus politinis gestas, apie kurį, kaip

9.

mes girdėjome, buvo informuota Maskvos valdžia. Jai nepetiko kviečiamų į tą priėmimą sąrašas. Labai malonu taip pat buvo susipažinti su nauju paskirtu į Maskvą Čekoslovakijos ambasadorium Slanskiu, žinomo politinio veikėjo, Stalino sušaudyto, politiko Slanskio sūnum, kuris labai nuoširdžiai su mumis ilgiau kalbėjo. Su juo sutarėm keistis informacija ir palaikyti ryšius.

- Be abejo, Lietuvai dabar gali netrukus būti svarbu užmegzti tiesioginius santykius su kaimynais Rytų Europoje. Tai čia turbūt būtų bendra jūsų taktika ir strategija šituo atžvilgiu?

Landsbergis:

- Apie tai irgi buvo šiek tiek kalbėta.

- Labai ačiū už pokalbį.

x

"Amerikos balsas"  
/vasario 27 - 20.30/

"V.Landsbergio susitikimas su  
žurnalistais Vilniuje"

LPS Seimo tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis užvakar dalyvavo pirmoje porinkiminėje spaudos konferencijoje, kurioje dalyvavo daug užsienio žurnalistų. Apie tai praneša mūsų korespondentas Vilniuje Romas Sakadolskis.

Vytauto Landsbergio susitikimas su žurnalistais įvyko pasibaigus oficialiai spaudos konferencijai Mokslų Akademijos salėje. Seimo tarybos pirmininką apspito daugiausia užsienio žurnalistai, apibėrė jį klausimais, į kuriuos jis vos spėjo atsakyti. Koks skirtumas tarp vėžlio greitumu vykusio oficialaus susitikimo su reporteriais ir neformalios, vakarietiško stiliaus stresinės padėties, kuomet atsakovui tenka skubiai orientuotis!

- Ar jus nustebino tai, kad tiek daug Sąjūdžio kandidatų laimėjo rinkimus?

- Taip, truputį. Tikėjauosi blogesnių rezultatų,  
- atsakė Landsbergis.

- Ar, jūsų nuomone, rinkimų rezultatai reiškia  
pražūtį Lietuvos Komunistų partijai?

- Griežtai kalbant - ne. Gal verčiau jos saulė-  
lydį.

- Kaip turėtų elgtis LKP, kad išliktų, kad su  
jumis bendradarbiautų?

- Ji negali išsilaikyti tokia, kokia ji yra. Ji  
gali surasti garbingą kelią - nueiti nuo arenos.

- Ar galėtų LKP narys tapti naujos vyriausybės  
vadovu?

- Tai nėra neįmanoma, tačiau visa tai bus naujojo  
parlamento aptarta.

- Ar jūs sutiktumėte tapti prezidentu?

- Ne, tokių planų neturiu.

- Ar komunistas galėtų tapti šios Respublikos  
prezidentu ir vadovauti vyriausybei?

- Po to, kai susirinks naujasis parlamentas - tai  
ne. Aišku, jeigu bus leidžiama naujam parlamentui susi-  
rinkti. Šiuolaikinė padėtis Sovietų Sąjungoje esanti  
pavojinga.

- Ką jūs norite tuo pasakyti?

- Turiu omeny specialias galias, kurios gali būti  
suteiktos Michailui Gorbačioviui.

- Jeigu nebus trukdymo iš Maskvos pusės, ar LKP  
turėtų likti valdžios partija?

- Ne, nematau, tačiau tikiuosi, kad LKP dalyvaus  
vyriausybėje. Ir tame nieko blogo nematau.

- Kokia rinkimų reikšmė Lietuvai?

- Tai reiškia, kad žengsime nepriklausomybės kry-  
timį tikresniu žingsniu.

- Kada bus paskelbta nepriklausomybė?

- Sprendimas bus pačerytas šiais metais.

- O jūs asmeniškai kada tikėtės, kad tai įvyks?

- Manau, kad šią vasarą bus išspręsti kai kurie  
pagrindiniai klausimai, - atsakė Vytautas Landsbergis  
nėvakar per susitikimą su užsienio žurnalistais.

"Laisvosios Europos"  
radijas

/vasario 27 - 19.00/

"Vakarų Europos spauda apie  
rinkimus Lietuvoje"

Paryžiaus dienraštis "Mond" savo vedamojame "Lietuva nepriklausomybės kelyje" rašo: "Didysis savaitinio iššūkis Gorbačioviui nebus atėjęs, kaip buvo baiminamasi, iš Maskvos gatvių, kur manifestacijos nepateisino ankstesnių dienų dramatizavimo, bet iš urnų. Triuškinanti nepriklausomybinių pergala vasario 24 rinkimuose Lietuvoje faktiškai patvirtino, kad šioje Respublikoje sužlugd Generalinio Sekretoriaus susitaikymo misija praeitą mėnesį. Baigėsi Kompartijos monopolis Pabaltijo šalyse ir prasidėjo tarybinės imperijos irimas". "Mond" tęsia: "Nuo dabar Gorbačiovo problema ne partijos nepriklausomybė, kuri stovėjo spaudos dėnesio centre nuo gruodžio mėnesio, bet tiesiog Lietuvos nepriklausomybė." Paryžiaus dienraštis mano, kad nors ir negalima atimesti brutalios jėgos panaudojimo, tačiau tai visiškai nesiderintų su tuo, kas toleruojama Rytų Europoje ir reikštų smūgį perestroikai visoje Tarybų Sąjungoje. Todėl centrui belieka griebtis vilkinimo taktikos, daro išvadą "Mond".

Kitas Paryžiaus dienraštis - "Figaro" irgi rašo apie Lietuvos nepriklausomybės kelią: "Masiškai balsuodami už Sąjūdžio kandidatus, lietuviai pasirinko savo Respublikos nepriklausomybę. Su šeštadienio rinkimais Lietuva žengė papildomą ir lemiamą žingsnį į nepriklausomybę." "Figaro" cituoja Sąjūdžio vadovo Vytauto Landsbergio spaudos konferencijoje pasakytus žodžius "Šių rinkimų duomenys rodo, kad Lietuvos nepriklausomybė ne ateities projektas, bet tikslas, kurį šiemet galima pasiekti." Toliau "Figaro" pažymi: "Rinkimų rezultatai kelia Lietuvos Kompartijos ateities klausimą. Sąjūdžio ir partijos veikėjas Romualdas Ozolas vieninteliu partijos buvimo pagrindu laiko jos sugebėjimą palaikyti ryšius su Maskva. Jei Maskva atsisakytų

derėtis, tada LKP daugiau niekam nebereikalinga, pasakė Brėžėv Ozolas, kuris pažymėjo, jog Lietuvos Kompartija jau atsisakė komunizmo ideologijos ir ketina kitaip pasivadinėti."

Kitas prancūzų dienraštis kelia mintį, kad Pabaltijo atsiskyrimas Maskvai galėtų netgi pravertti, nes ji turėtų daugiau laiko ir energijos kitoms savo problemoms. Laikraštis prileidžia, kad pabaltijiečiai išsivaduos be didelio smurto ir su Maskvos sutikimu. "Pabaltijo šalys turi ilgą ir turtingą istoriją, kuri jas išmokė kompromisų ir derybų meno. Tai ne ta pati istorija, užtinkama kitose respublikose. Pabaltijo šalių nepriklausomybė, jei ją lydės ūkiško bendradarbiavimo dvasia, galėtų atpalaiduoti Maskvą nuo sunkių išipareigojimų Pabaltijy ir leistų jai susitelkti prie sunkių problemų pietuose."

Italų laikraštis "Korjerė dela sera" pirmuosioms Lietuvos rinkimų rezultatus perdavė tokiomis antraštinėmis: "Nepriklausomybininkų triumfas", "Gera pasirodė savarenkiška Lietuvos Kompartija", "Triuškinanti Sąjūdžio pergalė". Milano laikraštis pažymi, kad LKP rezultatai liėsi, nes ji aiškiai per vėlai atsiskyrė nuo Maskvos ir susiejo savo likimą su tautos reikalais. Tikrą pažeminingą rinkimuose patyrė Maskvai ištikima frakcija, nors ją rėmė TSKP CK. Už jos kandidatus balsavo tikrai rusų mažuma, bijanti diskriminavimo, lietuvių daugumai atsiskyrus.

Olandijos dienraštis irgi mano, kad Maskva jau pasirengusi toleruoti Pabaltijo nepriklausomybę, tačiau pažymi, kad dar grėšia konservatyvių rusų nacionalistų pavojus: "Tarybinė vadovybė norėtų išsaugoti bent normalius ūkio ryšius su būsinomis nepriklausomomis valstybėmis. Tai visiška būtinybė, galvojant apie ilgalaikį bendradarbiavimą ir tarpusavio priklausomybę. Vienintelis dalykas, kuris galėtų sudrumsti šį vyksmą, tai rusai nacionalistai, kuriems sunku sutrukdyti Rusijos

13.

imperijos žlugimą. Šis konservatyvus ir šovinistiškas bruožas kasdien stiprėja ir galėtų pasirodyti pavojinga kliūtini apsisprendimui ir demokratijai Tarybų Sąjungoje."

Vakarų Vokietijos "Di velt" spausdina komentarą "Didelis žingsnis kelyje į nepriklausomybę" ir taip vertina padėtį po rinkimų: "Jau dabar nėra abejonių, kad Lietuvos parlamentas paskelbs nepriklausomybę nuo Tarybų Sąjungos veikiausiai dar šiais metais. Ir gal net artimiausiais mėnesiais. Lietuvių komunistų mėginimas atsiskyrimu nuo tarybinės motinos partijos atsisistoti Lietuvos nepriklausomybės Sąjūdžio priekyje didelė dalimi nepavyko. Trijų Pabaltijo respublikų nepriklausomybės sąjūdžiams aišku, kaip pareiškė vienas Sąjūdžio atstovas, jog kova už tikrą nepriklausomybę su laukianiu nepriklausomybės paskelbimu nesibaigs, bet tikrai prasidės," - rašo "Di velt".

Miuncheno dienraštis "Ziūddoiče caitung" spausdina savo bendradarbės pastabas ir rašo apie pakilią nuotaiką Sąjūdžio biure Vilniuje, apie savarankiškos LKP nusivylimą dėl bergždžių pastangų. "Su Sąjūdžiu laimėjo nepriklausomybės rėmėjai nuo pirmos valandos ir grupės, kurios sudaro koalicijos vaivorykštę ir kurios nereikia nutraukti ryšių su Kompartija, su kuria didelės daugumos niekas nesieja. Maskvai ištikimi komunistai pasmerkti nereikšmingumui." Miuncheno laikraštis pažymi, kad lietuviams nepakeliama mintis laukti dar penkerius metus. Ji nori laisvės tuojau. Pabaltiečiai vertinami ne tik Vakaruose, bet ir Tarybų Sąjungoje, nes jie nenuolaidūs, bet išmintingi, žino tikslą, bet pasirengę kompromisui. Iki šiol jie nebuvę ekstremistai, bet tokiais galėtų tapti, jei Gorbačiovas mėgintų stabdyti Pabaltijo nepriklausomybės siekį.

"Frankfurter algemeine caitung" skelbia platų komentarą antrašte: "Tikslas - nepriklausomybė. Kaip il-  
gi dar bus neigiama Pabaltijo tautoms apsisprendi-

14.

teisė?" Laikraštis mano, kad lūkestis dar šiais metais pasiekti nepriklausomybę esąs per daug optimistiškas. Tačiau, antra vertus, kokiomis priemonėmis ir kiek ilgai galima pabaltiečiams neloisti apsispręsti? - klausia "Frankfurter allgemeine" ir pažymi, kad Lietuva veikiausiai yra toliausiai pažengusi kelyje į nepriklausomybę.

x

---

Atsp. 21 egz.

Išsiųsta asmeniškai

D - P